

AKTUALIZOVANÝ PROGRAM EMAS

(Základní dokumenty)

Ministerstvo životního prostředí
Říjen 2002

OBSAH:

Usnesení vlády České republiky ze dne 19. června 2002 č. 651 k aktualizaci Národního programu zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Aktualizovaný program EMAS)	3
Národní program zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Aktualizovaný program EMAS).....	4
Pravidla k zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Aktualizovaná pravidla).....	14
Metodický pokyn pro zavedení environmentálního manažerského účetnictví	38

Usnesení

vlády České republiky
ze dne 19. června 2002 č. 651

k aktualizaci Národního programu zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Aktualizovaný program EMAS)

V l á d a

I. b e r e n a v ě d o m í

Aktualizovaný Národní program zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (dále jen „Aktualizovaný program EMAS“) obsažený v části III předloženého materiálu;

II. u k l á d á

1. ministru životního prostředí

- a) vydat Aktualizovaná pravidla k zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (dále jen „Aktualizovaná pravidla“),
- b) sledovat a v rámci každoroční zprávy o životním prostředí předkládat vládě informaci o vyhodnocení přínosů Aktualizovaného programu EMAS,

2. ministru průmyslu a obchodu

vydat do 3 měsíců od přijetí tohoto usnesení aktualizované metodické pokyny pro akreditaci environmentálních ověřovatelů a pro dohled nad environmentálními ověřovateli;

III. d o p o r u č u j e

členům vlády využívat principů Aktualizovaného programu EMAS ve svých resortech a podporovat jejich využívání podnikatelskou sférou rozvíjením resortních podpůrných programů týkajících se zejména malých a středních podniků.

Provedou:

členové vlády

Předseda vlády
Ing. Miloš Zeman, v.r.

NÁRODNÍ PROGRAM ZAVEDENÍ SYSTÉMU ŘÍZENÍ PODNIKU A AUDITU Z HLEDISKA OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ (Aktualizovaný program EMAS)

1. ÚVOD

Národní program zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Program EMAS) byl schválen usnesením vlády ČR č. 466 ze dne 1. července 1998. Součástí Programu EMAS bylo mj.:

- Vydání podrobných pravidel, která stanovují podmínky a povinnosti, za nichž se právnické nebo fyzické osoby oprávněné k podnikání mohou přihlásit k Programu EMAS.
- Zřízení Rady Programu EMAS, která je odpovědným, koncepčním, řídicím a kontrolním orgánem Programu EMAS, a v níž jsou zastoupeny orgány státní správy, průmyslové svazy a nevládní organizace.
- Zřízení Akreditačního orgánu Programu EMAS, který provádí akreditace ověřovatelů stavu životního prostředí.
- Zřízení Agentury EMAS, zabezpečující manažerské a odborné činnosti spojené s Programem EMAS.

Úkoly uložené usnesením vlády ČR č. 466/1998 byly splněny. Rovněž požadavek Státní politiky životního prostředí z roku 1999, aktualizované v lednu 2001, zapojit do procesu zavádění systémů environmentálního řízení podniku (ať už podle EMAS, nebo podle mezinárodní normy ISO 14001) alespoň 150 podniků do konce roku 2001, byl splněn, další podniky se na zavedení systému environmentálního řízení připravují.

Program EMAS byl vytvářen tak, aby odpovídal obdobnému systému EU budovanému podle Nařízení Rady (EHS) č. 1836/93. Dne 27.4.2001 vstoupilo v platnost Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001 ze dne 19.3.2001 o dobrovolné účasti organizací v systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (tzv. EMAS II) (dále jen „Nařízení č. 761/2001“), které nahradilo Nařízení č. 1836/93. Nově přijaté Nařízení rozšiřuje dobrovolnou účast v systému EMAS na všechny organizace s vlivem na životní prostředí a zavádí do systému další parametry, jejichž cílem je dále rozvíjet systém EMAS.

2. CÍL AKTUALIZOVANÉHO PROGRAMU EMAS

Systémy environmentálního řízení (v anglickém znění „Environmental Management Systems - EMS“) (dále jen „EMS“) jsou nejčastěji navrhovány a rozvíjeny prostřednictvím následujících dvou způsobů:

- a) podle mezinárodních norem ISO řady 14000, reprezentované v českém normalizačním prostředí především kmenovou normou ČSN EN ISO 14001 „Systémy environmentálního managementu - specifikace s návodem pro její použití“,

nebo (v členských státech EU)

- b) podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001 ze dne 19.3.2001 o dobrovolné účasti organizací v systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí.

Rozvoj EMS je zajišťován na soukromoprávním základě. Úkolem státu při rozvoji těchto dobrovolných aktivit je především vytváření příslušného legislativního a správního rámce. Tento rámec umožňuje vytváření EMS oběma popsány způsoby. Důraz je kladen zejména na budování EMS podle EMAS, a to jednak pro zvýšení konkurenceschopnosti organizací na jednotném vnitřním trhu EU (v Německu a v Rakousku, do kterých v roce 2000 směřovaly dvě třetiny vývozu zboží z ČR do EU, je počet organizací s EMAS vyšší než počet organizací s ISO 14001), jednak také proto, že zavedení EMS podle EMAS zajišťuje větší informovanost a tedy i účast veřejnosti na ochraně životního prostředí v místech, kde organizace působí.

Program zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (v anglickém znění „Eco-Management and Audit Scheme“ - EMAS) (dále jen „EMAS“) je jednou z dobrovolných aktivit organizací vedoucích ke zlepšování vlivu jejich činnosti na životní prostředí a poskytování příslušných údajů veřejnosti a jiným zúčastněným subjektům.

Cílem programu je především podpora neustálému zlepšování vlivu činností organizací na životní prostředí tím, že

- jsou vytvářeny a zaváděny systémy environmentálního řízení podniku (EMS),
- fungování a účinnost těchto systémů jsou systematicky, objektivně a pravidelně hodnoceny,
- veřejnost a ostatní zúčastněné strany jsou o vlivu činnosti organizace se zavedeným EMAS na životní prostředí pravidelně informovány formou environmentálního prohlášení,
- pracovníci organizace se zavedeným EMAS jsou vhodnými formami vedeni k aktivní, účasti na činnostech spojených s fungováním EMAS.

3. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Vymezení základních pojmů vychází z článku 2 Nařízení č. 761/2001:

- a) **politika životního prostředí (environmentální politika):** celkové cíle a zásady jednání organizace ve vztahu k životnímu prostředí, včetně dodržování všech příslušných právních požadavků na ochranu životního prostředí a rovněž závazek neustále zlepšovat vliv činnosti organizace na životní prostředí; politika životního prostředí poskytuje rámec pro stanovení a přezkoumání obecných a specifických cílů ochrany životního prostředí;
- b) **kontinuální zlepšování vlivu činnosti organizace na životní prostředí:** proces každoročního zlepšení měřitelných výsledků systému environmentálního řízení organizace, které souvisí s tím, jak organizace řídí významné environmentální aspekty, založený na politice životního prostředí, obecných a specifických cílech ochrany životního prostředí organizace; zlepšení přitom nemusí nastat ve všech oblastech činnosti zároveň;

- c) **vliv činnosti organizace na životní prostředí:** výsledky řízení organizace, pokud jde o environmentální aspekty;
- d) **prevence znečištění:** použití postupů, technik, materiálů nebo výrobků, které zabraňují, snižují nebo regulují znečištění, což může zahrnovat recyklaci, zpracování, změny postupů, kontrolní mechanismy, účinné využití zdrojů a nahrazení materiálu;
- e) **přezkoumání stavu životního prostředí (environmentální přezkoumání):** úvodní podrobná analýza problémů ochrany životního prostředí, dopadů a plnění aktivit souvisejících s činnostmi organizace;
- f) **environmentální aspekt:** prvek činností, výrobků nebo služeb organizace, který může mít vliv na životní prostředí, významným environmentálním aspektem je environmentální aspekt, který má nebo může mít podstatný dopad na životní prostředí;
- g) **dopad na životní prostředí (environmentální dopad):** změna životního prostředí jak negativní, tak pozitivní, zcela nebo částečně vyplývající z činností, výrobků nebo služeb organizace;
- h) **program ochrany životního prostředí (environmentální program):** popis opatření (odpovědností a prostředků) učiněných nebo naplánovaných k dosažení obecných a specifických cílů ochrany životního prostředí a termíny jejich dosažení;
- i) **obecný cíl ochrany životního prostředí (obecný environmentální cíl):** celkový cíl ochrany životního prostředí vyplývající z politiky životního prostředí, který si organizace sama stanovila a který lze, pokud je to možné, kvantifikovat;
- j) **specifický cíl ochrany životního prostředí (specifický environmentální cíl):** podrobný požadavek na výkon, který lze pokud možno kvantifikovat, který je možné uplatnit v organizaci nebo její části, který vyplývá ze stanovených obecných cílů a který je třeba stanovit a splnit pro dosažení těchto obecných cílů;
- k) **systém řízení z hlediska ochrany životního prostředí (systém environmentálního řízení):** ta část celkového systému řízení, která zahrnuje organizační strukturu, plánování, odpovědnosti, techniky, postupy, procesy a zdroje pro rozvoj, provádění, dosažení, posouzení a podporu politiky životního prostředí;
- l) **audit ochrany životního prostředí (environmentální audit):** nástroj řízení, zahrnující systematické, dokumentované, pravidelné a objektivní hodnocení výkonu organizace, systému řízení a postupů ochrany životního prostředí s cílem:
  - i) usnadnit kontrolu řízení prováděnou vedením, týkající se způsobů chování, které mohou mít dopad na životní prostředí;
  - ii) posouzení dodržování politiky životního prostředí, včetně obecných a specifických cílů organizace, týkajících se ochrany životního prostředí;
- m) **cyklus auditu:** časové období, ve kterém se provádí audit všech činností v organizaci;
- n) **auditor:** osoba nebo tým, interní nebo externí, jednající jménem vedení organizace, který má individuálně nebo kolektivně odbornou kvalifikaci uvedenou v bodě 2. 4 přílohy II „Nařízení č. 761/2001“ a je dostatečně nezávislý na činnostech, pro které provádí audit, aby mohl provést objektivní posouzení;
- o) **prohlášení o stavu životního prostředí (environmentální prohlášení):** prohlášení připravené organizací a obsahující údaje uvedené v bodě 3.2 (písm. a) až g)) přílohy III „Nařízení č. 761/2001“;
- p) **zúčastněná strana:** jednotlivec nebo skupina včetně orgánů, na které se vztahuje nebo kterých se týká vliv činnosti organizace na životní prostředí;

- q) **ověřovatel stavu životního prostředí (environmentální ověřovatel):** osoba nebo organizace nezávislá na ověřovaném podniku, která získala akreditaci v souladu s stanovenými podmínkami a postupy;
- r) **akreditační systém:** systém pro akreditaci a dohled nad činností ověřovatelů stavu životního prostředí, provozovaný nestrannou institucí nebo organizací jmenovanou nebo vytvořenou státem (akreditační orgán), s dostatečnými zdroji a odbornou způsobilostí, která disponuje odpovídajícími postupy pro provádění funkcí stanovených „Nařízením č. 761/2001“;
- s) **organizace:** společnost, korporace, firma, podnik, orgán nebo instituce, jejich část nebo kombinace, která je či není právnickou osobou, veřejná nebo soukromá, která má své vlastní funkce a správu;
- t) **místo:** celé území v určité lokalitě, které podléhá kontrole organizace a na kterém probíhají činnosti, vyrábějí se výrobky a poskytují se služby. To zahrnuje veškerou infrastrukturu, vybavení a materiál;
- u) **příslušné subjekty:** subjekty, zřízené Ministerstvem životního prostředí (dále jen „MŽP“) k provádění úkolů uvedených v Aktualizovaných pravidlech;

4. POSTAVENÍ A FUNKCE ÚČASTNÍKŮ AKTUALIZOVANÉHO PROGRAMU EMAS

Aktualizovaný program EMAS je otevřen pro všechny organizace, které chtějí zlepšit svůj vliv na životní prostředí. Pro funkčnost a efektivnost zavedení Aktualizovaného programu EMAS v ČR je zásadní působení tří základních subjektů - státu, organizací a veřejnosti.

4.1. Úkoly státu při zavádění Aktualizovaného programu EMAS

Stát vytváří pro dobrovolnou aktivitu organizací legislativní a správní rámec. Stát zejména:

- jmenuje příslušný subjekt odpovědný za řízení Aktualizovaného programu EMAS;
- jmenuje příslušný subjekt odpovědný za registraci organizací a ověřovatelů stavu životního prostředí;
- vytvoří systém pro akreditaci nezávislých ověřovatelů stavu životního prostředí;
- formuluje jednoznačná pravidla pro zavedení a účinné působení Aktualizovaného programu EMAS.

4.1.1. Řízení Aktualizovaného programu

Na základě usnesení vlády ČR č. 466 z 1. července 1998 byla v listopadu 1998 na Ministerstvu životního prostředí zřízena **Rada Programu EMAS** (příslušný subjekt) jako stálý koncepční, řídicí a kontrolní orgán Programu EMAS.

Předsedou Rady je náměstek ministra životního prostředí, místopředsedou je náměstek ministra průmyslu a obchodu. V Radě Programu EMAS jsou zastoupeni představitelé ústředních orgánů státní správy (Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo financí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo dopravy a spojů) a dále představitelé dalších

významných aktérů (Český institut pro akreditaci, o.p.s., Svaz průmyslu a dopravy, Svaz chemického průmyslu, Česká národní banka, Česká asociace pojišťoven, Hospodářská komora, Společnost pro trvale udržitelný život, Český svaz ochránců přírody, Barum Continental spol. s.r.o., Otrokovice a Eastman Sokolov a.s.). Rada Programu EMAS má celkem 22 členů a zasedá podle potřeby, nejméně však dvakrát ročně. Její činnost je hrazena z rozpočtové kapitoly MŽP ČR.

4.1.2. Registrace organizací

Příslušným subjektem odpovědným za registraci organizací a ověřovatelů stavu životního prostředí je v českém systému EMAS **Agentura EMAS při Českém ekologickém ústavu.**

Agentura EMAS zabezpečuje odborné a manažerské činnosti spojené s tímto programem a plní funkci sekretariátu Rady Programu EMAS. Podle svého statutu spravuje Agentura EMAS databázi českých podniků registrovaných v Programu EMAS a spolupracuje s akreditačním orgánem při notifikaci zahraničních akreditovaných ověřovatelů působících v České republice. Zabezpečuje informace pro podnikatelskou sféru a pro veřejnost formou seminářů, přednášek, publikací apod. Agentura EMAS vyžaduje, shromažďuje a vyhodnocuje stanoviska orgánů státní správy a České inspekce životního prostředí k žádostem o registraci v Programu EMAS. Agentura EMAS je zřízena při Českém ekologickém ústavu, který je státní příspěvkovou organizací spadající do působnosti Ministerstva životního prostředí.

4.1.3. Systém pro akreditaci nezávislých ověřovatelů stavu životního prostředí

Příslušným subjektem v českém systému EMAS je **Český institut pro akreditaci, o.p.s.**

Český institut pro akreditaci (dále též jen „ČIA“), byl zřízen jako orgán státní správy v roce 1993 a pověřen výkonem akreditace. V roce 1998 byl transformován na obecně prospěšnou společnost, poskytující na základě pověření Ministerstva průmyslu a obchodu č. 135/1998 obecně prospěšné služby (akreditace a dozory) podle zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky, ve znění zákona č. 71/2000 Sb. S požadovaným rozšířením předmětu činnosti ČIA o oblast akreditace ověřovatelů stavu životního prostředí působících v rámci Programu EMAS vyslovil ministr průmyslu a obchodu souhlas. Zřizovací listina a statut ČIA byly upraveny rozhodnutím ministra průmyslu a obchodu ze dne 28.5.1997 č. 91/1997, ve znění rozhodnutí č. 213/1997. ČIA hospodaří na neziskovém principu.

4.1.4. Aktualizace pravidel k zavedení systému environmentálního řízení organizace

Na základě usnesení vlády č. 466 ze dne 1. července 1998 vydalo Ministerstvo životního prostředí Pravidla k zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí - Program EMAS v České republice. Tato pravidla budou do 1 měsíce od projednání Aktualizovaného programu EMAS ve vládě ČR aktualizována tak, aby reagovala na všechny změny vyplývající z Nařízení č. 761/2001, tzn. budou vypracována Aktualizovaná pravidla.

4.2. Úkoly organizací při zavádění EMAS a přínosy po jeho zavedení

Organizace se k zavádění EMAS rozhoduje dobrovolně v okamžiku, kdy je pro ni přínosem, tj. když je schopna vznikající náklady zvládnout z vlastních nebo jiných zdrojů, bez pomoci státu. Vybudováním EMS se zviditelní vzájemná propojenost jednotlivých problémů v organizaci. Problémy se pak neřeší jednotlivě, ale jako celek a vytvářejí se tak předpoklady pro optimální řešení. Zavedení EMAS je významné zejména pro podniky, které exportují a znají požadavky trhu ve vyspělých průmyslových zemích, případně podniky se zahraniční spoluúčástí nebo podniky zahraničních vlastníků.

Stát podporuje účast organizací v Aktualizovaném programu EMAS (zejména účast malých a středních podniků) tím, že

- usnadňuje přístup k informacím, podpůrným fondům, veřejným institucím a veřejným zakázkám, aniž jsou dotčena pravidla o zadávání veřejných zakázek;
- podporuje opatření technické pomoci, zejména ve spojení s iniciativami příslušných profesních nebo místních kontaktních míst (např. místní orgány, obchodní komory, profesní svazy), například formou bezplatného poradenství v určité fázi zavádění systému, formou grantů na pilotní projekty (technologie, organizační schémata) apod.

Z analýzy rozvoje systému EMAS v České republice a ve vybraných členských státech Evropské unie vyplývají mimo jiné následující zjištění o obecných přínosech plynoucích ze zavedení EMAS:

- *Základem pro rozhodnutí podniku o účasti v systému je ekonomický přínos. Analýzy prokazují, že zavedení EMAS vede k takovému přínosu.*
- *Tento přínos je v podmínkách České republiky dále zdůrazněn skutečností, že počet podniků registrovaných v EMAS v Německu a v Rakousku, kam v roce 2000 směřovaly dvě třetiny vývozu zboží z ČR do EU a téměř polovina celkového vývozu zboží z ČR, představuje více než 80% podniků registrovaných v celé EU.*
- *Zavedení EMAS má prokazatelný přínos pro ochranu životního prostředí především realizací environmentálně motivovaných opatření a opatření proti haváriím.*
- *Očekává se, že EMAS přispěje především ke zvýšení transparentnosti systému, ke zlepšení komunikace s veřejností a dalšími aktéry poskytováním ověřených informací (zavedení loga EMAS), k možnosti určité formy úlev v regulování vlivu na životní prostředí ze strany státu.*
- *Ke zvyšování atraktivnosti rozvoje EMS podle EMAS přispívá podpora státu a dalších aktérů podnikatelské sféry. Podpora státu může mít podobu finančních příspěvků na zavedení systému a/nebo možnosti úlevy v regulaci státem, například při rozhodování o četnosti a podrobnosti inspekčních a kontrolních činností, o stupni podrobnosti vyžadovaných zpráv apod. Zájmové svazy podporují rozvoj EMAS zejména poskytováním informací.*
- *Zavedení EMS podle EMAS může organizacím spadajícím pod režim zákona o integrované prevenci a omezení znečištění (IPPC) významně usnadnit plnění některých nových povinností z tohoto zákona vyplývajících.*
- *Významným podnětem rozvoje je omezování úlohy státu v systému akreditace a dozoru nad ověřovateli stavu životního prostředí a v postupech registrace účastníků systému. V akreditačním systému je vhodná aktivní účast podnikatelské sféry, při registraci se osvědčuje forma agentury, kdy kontrola státem je spíše zprostředkovaná.*

- *Jeden z hlavních potenciálních přínosů EMAS - zlepšení komunikace prostřednictvím prohlášení o stavu životního prostředí - není zatím praxí příliš prokazován. Je třeba intenzivněji seznamovat veřejnost s významem a možnostmi tohoto způsobu komunikace.*

Na základě krátkodobých a střednědobých opatření by měla organizace zaznamenat **pozitivní přínos** ze zavedení EMAS v podobě:

- redukce provozních nákladů, tj. úspor surovin, energií, ale i nákladů na zneškodňování odpadů a poplatků za vypouštění znečišťování;
- snížení rizika nehod, ovlivňujících stav životního prostředí;
- úspor na pokutách a jiných sankcích, spojených s poškozováním životního prostředí;
- vyloučení nebo omezení jiných nákladů, způsobených nejasnou organizační strukturou a přesnější vymezení investičních záměrů a podnikatelských plánů;
- účinné obrany proti tvrzením o ekodumpingu, především ve vztahu k exportu;
- snazšího získávání prodejních či jiných osvědčení, povolení a licencí;
- snazšího získávání kapitálu (úvěrů, půjček, veřejných zakázek apod.).

4.3. Úloha veřejnosti při zavádění Aktualizovaného programu EMAS

Dostatečně informovaná a tím i motivovaná veřejnost působí příznivě na zavádění EMAS v organizacích. Pod tlakem veřejného mínění a prostřednictvím veřejné kontroly podniků uplatňuje v lokalitě svůj nárok na přiměřené životní podmínky přímo u zdrojů, jejichž vliv na životní prostředí má v daném místě váhu.

5. FINANCOVÁNÍ PROGRAMU EMAS

Zavedení Aktualizovaného programu EMAS **na úrovni státu**, které se týká zajištění legislativního a správního rámce pro jeho činnost, si vyžádá náklady, které budou i nadále kryty z rozpočtových kapitol příslušných ministerstev **bez dalších požadavků na státní rozpočet**.

Předpokládá se, že podpora Aktualizovanému programu EMAS bude financována i z podpůrných programů v rámci úkolů vědy a výzkumu (VaV), využíváním možností mezinárodní spolupráce - v současnosti například projekt hrazený Evropskou komisí č. ENV.1/SER/2000/0017 „Programme for the Promotion of EMAS in the Czech Republic“ (CHEMAS) - apod. Dále mohou být využity prostředky Státního fondu životního prostředí, prostředky programu MPO pro podporu rozvoje malého a středního podnikání apod. (viz kapitola 6).

Pro organizace je zavedení EMAS dobrovolná aktivita, vedoucí k překonávání netarifních obchodních bariér a zvýšení konkurenceschopnosti českých výrobků a služeb. Zavedení systému EMAS v organizacích bude i nadále financováno z vlastních zdrojů.

Do nákladů organizací se zavádění EMAS promítne individuálně. Závisí na politice životního prostředí organizace, cílech a úkolech, které si sama stanoví na základě celkové analýzy, tj.

závisí na nutných změnách vnitřní struktury organizace a změnách technologií, které z ní vyvodí. Jde o kontinuální proces postupného zlepšování, který je dán politikou životního prostředí organizace. Organizace musí plnit požadavky vyplývající z platné legislativy; EMAS nezavádí přísnější kritéria. Kromě toho je nutno počítat s náklady na zavedení a udržování tohoto systému řízení, přípravu prohlášení o stavu životního prostředí podniku a ověření tohoto prohlášení nezávislým akreditovaným ověřovatelem stavu životního prostředí.

Ve studii provedené v roce 1997 v Rakousku¹, která hodnotila výsledky zavádění systému environmentálního řízení organizací, bylo konstatováno, že opatření realizovaná v rámci zavádění uvedeného systému řízení bývají ze 60% opatření organizační. Vstupní analýza materiálových, energetických a finančních toků pomáhá odhalit slabá místa v organizaci, která mohou být odstraněna rychle, bez velkých investic. Zbývajících 40% opatření má technologickou povahu a zpravidla jsou spojena s inovacemi. Asi 90% opatření se realizuje během 1,5 roku, 10% potřebuje více než 18 měsíců.

V šetření prováděném v roce 2000 v Německu² uvádějí německé firmy průměrný náklad na zavedení systému EMAS ve výši 116 tis. DM, realizované úspory vzniklé zavedením systému 140 tis. DM, čistý přínos 24 tis. DM. Jako přínosy pro společnost (stát) ve formě environmentálně motivovaných opatření podniků jsou přitom nejčastěji uváděny: snížení nebo náhrada problematických materiálů (uvádí 97% dotazovaných podniků), technická zlepšení (91% podniků), doprava s přihlédnutím k environmentálním aspektům (70% podniků).

Na základě analýzy provedené v podnicích ČR³, které mají zaveden systém environmentálního řízení, lze konstatovat, že těžiště opatření se váže zejména na snížení odpadů a na šetření surovinami. Kromě toho uvádějí podniky jako výsledek zavedení EMS stabilizaci pracovníků, jejich aktivní vztah k ochraně životního prostředí a pochopení vztahu výrobních procesů a životního prostředí. V žádném z podniků nevedlo zavedení EMS k propouštění zaměstnanců. Podniky, které již EMS zavedly, zdůrazňují při výčtu přínosů této aktivity zprůhlednění materiálových, energetických a finančních toků v podniku a zásadní obrat v řešení problematiky odpadů.

6. ZDROJE PRO FINANCOVÁNÍ AKTUALIZOVANÉHO PROGRAMU EMAS

Stát poskytuje finanční podporu na zavádění EMAS zejména prostřednictvím dvou programů, koordinovaných Státním fondem životního prostředí (dále jen „SFŽP“) a Ministerstvem průmyslu a obchodu.

Cílem programu SFŽP (Program 5.2 „Zavádění systému řízení podniku a auditu z hlediska životního prostředí“ - Příloha I Směrnice MŽP o poskytování finančních prostředků ze SFŽP platná od 1.6.2000) je podpora zavádění Programu EMAS především v malých a středních podnicích a dále ve zdravotnictví a službách. Podpora je určena jako příspěvek na náklady spojené se zaváděním systému EMS včetně vzdělávání až do fáze ověření prohlášení o stavu

¹ Studie zadaná finanční institucí „Österreichische Kommunalkredit“ (citováno podle Závěrečné zprávy projektu Phare CZ 9705-02-02)

² Frank Wätzold, Alexandra Bültmann, UFZ-Centre for Environmental Research Leipzig-Halle, Germany: "The Implementation of EMAS in Europe: A case of competition between standards for EMS", August 2000. Funded by EC DGXII, contract ENV4-CT97-0569 in the framework of The Implementation of EU Environmental Policies: Efficiency Issues (IMPOL) project.

³ Průzkumová a analytická studie o zavádění EMAS/ISO 14001 v ČR, studie zpracovaná CEMC pro MŽP, 2000.

životního prostředí. Podpora může dosáhnout až 50% nákladů a je podnikům splňujícím kritéria programu zálohově poskytována ještě před zavedením systému.

Rovněž **program TRH** zřízený MPO a realizovaný prostřednictvím Českomoravské záruční a rozvojové banky, a.s., je určen především pro podniky s počtem zaměstnanců menším než 250 osob. Program umožní mimo jiné poskytnout podnikatelským subjektům příspěvek ve výši 50% nákladů na odborné poradenské služby v souvislosti se zaváděním EMS podle EMAS (nebo ISO 14001). Příspěvek se vyplácí podnikům splňujícím kritéria programu až po ověření prohlášení o stavu životního prostředí nebo získání certifikátu a jeho maximální výše je 200 tis. Kč.

Za podpůrné nástroje lze považovat i některé další dokumenty, například usnesení vlády ČR z 21.4.1999 č. 366 k návrhu investiční pobídky na zavádění systémů šetrných k životnímu prostředí a navazující vyhláška MPO č. 108 z 13.4.2000 k záměru získat investiční pobídku. V těchto dokumentech je mj. zjišťován úmysl investora zavést EMAS.

7. ZÁVĚRY

Systém environmentálního řízení podniku znamená systematický přístup k ochraně životního prostředí ve všech aspektech podnikání, jehož prostřednictvím organizace začleňují péči o životní prostředí do své podnikatelské strategie i běžného provozu.

Přístup spočívá ve vytvoření, zavedení a udržování vhodně strukturovaného systému řízení podniku, který je součástí celkového systému řízení a týká se všech prvků pozitivního chování organizace k životnímu prostředí.

Výsledkem zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska životního prostředí (systému environmentálního řízení) je jak příspěvek k trvalému ekonomickému růstu a prosperitě organizace, tak i postupné snižování negativních dopadů činností, výrobků nebo služeb na životní prostředí.

Mezi hlavní přínosy fungujícího systému environmentálního řízení podniku patří redukce provozních nákladů, úspory energií, surovin a dalších zdrojů, snížení rizika havárií v životním prostředí, za něž organizace nese odpovědnost, zvýšení podnikatelské důvěryhodnosti pro investory, peněžní ústavy, pojišťovny, veřejnou správu, rozšíření možností v exportní oblasti a v oblasti státních zakázek a podpor podnikání, posílení vztahů s veřejností.

Aktivní přístup organizace k ochraně životního prostředí založený na dodržování stanovených systémových pravidel má výrazný preventivní charakter. Vlastní, systémově podchycená a přijatá řešení lépe respektují ekonomické souvislosti.

Zavedením Programu EMAS v ČR se vytváří legislativní a správní rámec, který je kompatibilní s postupy v členských státech EU. Tím jsou vytvářeny i podmínky, které umožní českým výrobcům zvýšit svoji konkurenceschopnost na jednotném vnitřním trhu EU.

Zavedení Aktualizovaného programu EMAS je v souladu se závazky, vyplývajícími z Evropské dohody o přidružení ČR k EU.

Tato strategie společensky odpovědného podnikání vychází ze zásady udržitelného rozvoje, který zajišťuje současné potřeby, aniž by ohrožoval šance dalších generací na uspokojování jejich potřeb.

Pravidla k zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Aktualizovaná pravidla)

Část první

- I. Působnost
- II. Vymezení základních pojmů
- III. Účast v Programu EMAS

Část druhá

- I. Akreditační systém
- II. Příslušné subjekty pro Program EMAS a další zúčastněné správní úřady
- III. Registrace organizací

Část třetí

- I. Logo
  - II. Podpora účasti organizací, zejména malých a středních podniků
  - III. Ustanovení závěrečná
-

Příloha I

Požadavky na systém environmentálního řízení

Příloha II

Požadavky na interní environmentální audit

Příloha III

Environmentální prohlášení

Příloha IV

Logo

Příloha V

Akreditace, dohled a funkce environmentálních ověřovatelů

Příloha VI

Environmentální aspekty

Příloha VII

Environmentální přezkoumání

Příloha VIII

Údaje potřebné pro registraci

Část první

I. Působnost

Pravidla k zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Aktualizovaná pravidla) (dále jen „Pravidla“) stanoví:

1. podmínky a povinnosti, za nichž se organizace v České republice mohou dobrovolně přihlásit k Programu zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí,
2. povinnosti akreditovaných environmentálních ověřovatelů,
3. působnost příslušných subjektů, systém udělování akreditací, včetně dozoru nad činností akreditovaných environmentálních ověřovatelů a
4. podmínky pro užívání loga EMAS.

II. Vymezení základních pojmů

Vymezení základních pojmů vychází z článku 2 Nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001 ze dne 19. března 2001 o dobrovolné účasti organizací v systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS) (dále jen „Nařízení“):⁴

- a) **environmentální politika (politika životního prostředí):** celkové cíle a zásady jednání organizace ve vztahu k životnímu prostředí, včetně dodržování všech příslušných právních požadavků na ochranu životního prostředí a závazek neustále zlepšovat vliv činnosti organizace na životní prostředí; environmentální politika poskytuje rámec pro stanovení a přezkoumání obecných a specifických environmentálních cílů;
- b) **kontinuální zlepšování vlivu činnosti organizace na životní prostředí:** proces každoročního zlepšení měřitelných výsledků systému environmentálního řízení organizace, které souvisejí s tím, jak organizace řídí významné environmentální aspekty, založený na environmentální politice, obecných a specifických environmentálních cílech organizace; zlepšení přitom nemusí nastat ve všech oblastech činnosti zároveň;
- c) **vliv činnosti organizace na životní prostředí:** výsledky řízení organizace, pokud jde o environmentální aspekty;
- d) **prevence znečištění:** použití postupů, technik, materiálů nebo výrobků, které zabraňují, snižují nebo regulují znečištění (což může zahrnovat recyklaci, zpracování, změny postupů, kontrolní mechanismy, účinné využití zdrojů a nahrazení materiálu);
- e) **environmentální přezkoumání (přezkoumání stavu životního prostředí):** úvodní podrobná analýza problémů ochrany životního prostředí, dopadů a plnění aktivit souvisejících s činnostmi organizace (Příloha VII);
- f) **environmentální aspekt:** prvek činností, výrobků nebo služeb organizace, který může mít vliv na životní prostředí (Příloha VI); významným environmentálním aspektem je environmentální aspekt, který má nebo může mít podstatný environmentální dopad;

⁴ V závorce jsou uváděny pojmy používané ve starší verzi „Pravidel k zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska životního prostředí - Program EMAS v České republice“

- g) **environmentální dopad (dopad na životní prostředí):** změna životního prostředí jak negativní, tak pozitivní, zcela nebo částečně vyplývající z činností, výrobků nebo služeb organizace;
- h) **environmentální program (program ochrany životního prostředí):** popis opatření (odpovědností a prostředků) učiněných nebo naplánovaných k dosažení obecných a specifických environmentálních cílů a termíny jejich dosažení;
- i) **obecný environmentální cíl (obecný cíl ochrany životního prostředí):** celkový environmentální cíl vyplývající z environmentální politiky, který si organizace sama stanovila, a který lze, pokud je to možné, kvantifikovat;
- j) **specifický environmentální cíl (specifický cíl ochrany životního prostředí):** podrobný požadavek na výkon, který lze pokud možno kvantifikovat, který je možné uplatnit v organizaci nebo její části, který vyplývá ze stanovených obecných cílů a který je třeba stanovit a splnit pro dosažení těchto obecných cílů;
- k) **systém environmentálního řízení (systém řízení z hlediska ochrany životního prostředí):** ta část celkového systému řízení, která zahrnuje organizační strukturu, plánování, odpovědnosti, techniky, postupy, procesy a zdroje pro rozvoj, provádění, dosažení, posouzení a podporu environmentální politiky;
- l) **environmentální audit (audit ochrany životního prostředí):** nástroj řízení, zahrnující systematické, dokumentované, pravidelné a objektivní hodnocení výkonu organizace, systému řízení a postupů ochrany životního prostředí s cílem:
  - i) usnadnit kontrolu řízení prováděnou vedením, týkající se způsobů chování, které mohou mít environmentální dopad;
  - ii) posouzení dodržování politiky životního prostředí, včetně obecných a specifických cílů organizace, týkajících se ochrany životního prostředí (Příloha II);
- m) **cyklus auditu:** časové období, ve kterém se provádí audit všech činností v organizaci (Příloha II);
- n) **auditor:** osoba nebo tým, interní nebo externí, jednající jménem vedení organizace, který má individuálně nebo kolektivně odbornou kvalifikaci uvedenou v bodě 2.4 Přílohy II a je nezávislý na činnostech, pro které provádí audit, aby mohl provést objektivní posouzení;
- o) **environmentální prohlášení (prohlášení o stavu životního prostředí):** prohlášení připravené organizací a obsahující údaje uvedené v bodě 3.2 (písm. a) až g)) Přílohy III;
- p) **zúčastněná strana:** jednotlivec nebo skupina včetně orgánů, na které se vztahuje nebo kterých se týká vliv činnosti organizace na životní prostředí;
- q) **environmentální ověřovatel (ověřovatel stavu životního prostředí):** osoba nebo organizace nezávislá na ověřovaném podniku, která získala akreditaci v souladu s podmínkami a postupy uvedenými v Části druhé;
- r) **akreditační systém:** systém pro akreditaci a dohled nad činnostmi environmentálních ověřovatelů, provozovaný nestrannou institucí nebo organizací jmenovanou nebo vytvořenou státem (akreditační orgán), s dostatečnými zdroji a odbornou způsobilostí, která disponuje odpovídajícími postupy pro provádění funkcí stanovených těmito Pravidly;
- s) **organizace:** společnost, korporace, firma, podnik, orgán nebo instituce, jejich část nebo kombinace, která je či není právnickou osobou, veřejná nebo soukromá, která má své vlastní funkce a správu;
- t) **místo:** celé území v určité lokalitě, které podléhá kontrole organizace a na kterém probíhají činnosti, vyrábějí se výrobky a poskytují se služby. To zahrnuje veškerou infrastrukturu, vybavení a materiál;

- u) **příslušné subjekty:** subjekty, jmenované státem k provádění úkolů uvedených v těchto Pravidlech;
- v) **donucovací orgán:** Česká inspekce životního prostředí.

III. Účast v Programu EMAS

1. Program EMAS je otevřen všem organizacím, které chtějí zlepšit celkový vliv své činnosti na životní prostředí.
2. Pro zaregistrování do Programu EMAS musí organizace:
  - a) provést přezkoumání svých činností, výrobků a služeb z hlediska ochrany životního prostředí podle Přílohy VII zaměřené na problémy uvedené v Příloze VI a s ohledem na výsledky tohoto přezkoumání zavést systém environmentálního řízení, který zahrne všechny požadavky uvedené v Příloze I, zejména dodržování příslušných právních předpisů na ochranu životního prostředí.

Organizace, které mají certifikovaný systém environmentálního řízení, uznávaný podle souboru norem ČSN EN ISO 14000⁵, nemusí provést formální environmentální přezkoumání při přechodu na zavedení EMAS, pokud certifikovaný systém environmentálního řízení poskytuje údaje potřebné pro stanovení a vyhodnocení environmentálních aspektů stanovených v Příloze VI;
  - b) provést nebo nechat provést environmentální audit podle požadavků stanovených v Příloze II. Audity by měly vyhodnotit vliv činnosti organizace na životní prostředí;
  - c) připravit environmentální prohlášení podle bodu 3.2 Přílohy III. Prohlášení musí věnovat zvláštní pozornost výsledkům, kterých organizace dosáhla s ohledem na své obecné a specifické environmentální cíle, a požadavku neustále zlepšovat celkový vliv činnosti organizace na životní prostředí, přičemž musí zvážit potřebu informací příslušných zúčastněných stran;
  - d) nechat ověřit, zda environmentální přezkoumání, pokud bylo provedeno, systém řízení, postup auditu a environmentální prohlášení, splňují příslušné požadavky těchto Pravidel a nechat schválit environmentální prohlášení environmentálním ověřovatelem⁶, aby bylo zajištěno, že splňuje požadavky Přílohy III;
  - e) doručit schválené environmentální prohlášení příslušnému subjektu, a po registraci toto prohlášení zpřístupnit veřejnosti.
3. K udržení registrace v Programu EMAS musí organizace:
  - a) nechat ověřit systém environmentálního řízení a audit v souladu s požadavky bodu 5.6 Přílohy V;
  - b) doručit roční platné aktualizované environmentální prohlášení schválené environmentálním ověřovatelem³ příslušnému subjektu a zpřístupnit je veřejnosti. Z povinnosti roční aktualizace environmentálního prohlášení jsou vyňaty zejména malé organizace a malé podniky (definované doporučením Komise 96/280/ES⁷), jestliže
    - s jejich činností, výrobky, a službami nejsou spojena závažná rizika z hlediska environmentálních dopadů, nebo

⁵ Zejména podle kmenové normy ČSN EN ISO 14001 „Systémy environmentálního managementu - Specifikace s návodem pro její použití“.

⁶ Ověřování a schvalování smí provádět pouze ten environmentální ověřovatel, který je pro tuto činnost akreditován Českým institutem pro akreditaci, o.p.s. (ČIA), nebo který je u ČIA přihlášen k dohledu. (Blíže viz Příloha V.)

⁷ Úř. věst. č. L 107, 30. 4. 1996, str. 4.

- v jejich systému environmentálního řízení neproběhly podstatné změny, nebo
- s jejich činnostmi, výrobky a službami nejsou spojeny závažné právní požadavky, nebo
- neexistují závažné místní problémy spojené s životním prostředím.

V těchto případech se požaduje pouze každoroční ověření nových skutečností, ke kterým došlo od posledního ověření.

Jestliže environmentální prohlášení není vydáváno každoročně, předpokládá se, že jeho aktualizace budou prováděny přinejmenším každých 36 měsíců.

Část druhá

I. Akreditační systém

1. Systém pro akreditaci nezávislých environmentálních ověřovatelů a pro dohled nad jejich činností je provozován Českým institutem pro akreditaci, o.p.s. (dále jen „ČIA“) - akreditačním orgánem pro Programu EMAS v ČR. Akreditace environmentálních ověřovatelů a dohled nad jejich činností musí být v souladu s požadavky Přílohy V.
2. Akreditace environmentálních ověřovatelů probíhá na základě požadavků metodického pokynu pro akreditaci MPA 90-01-02 „Akreditace environmentálních ověřovatelů“.
3. Environmentální ověřovatelé akreditovaní v jiném státě než v ČR mohou provádět ověřování systému environmentálního řízení v ČR pouze pod dohledem ČIA, jehož postup je stanoven v metodickém pokynu pro akreditaci MPA 90-02-02 „Dohled nad zahraničními akreditovanými environmentálními ověřovateli“.

II. Příslušné subjekty Programu EMAS a další zúčastněné správní úřady

Příslušnými subjekty Programu EMAS v ČR jsou: Rada Programu EMAS (dále též jen „Rada“) a Agentura EMAS (dále též jen „Agentura“). Dalšími zúčastněnými správními úřady v Programu EMAS jsou: Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Český institut pro akreditaci, o.p.s. a Česká inspekce životního prostředí.

1. Ministerstvo životního prostředí zřídilo na základě Usnesení vlády ČR č. 466 ze dne 1. 7. 1998 Radu Programu EMAS a Agenturu EMAS, příslušné subjekty pro Program EMAS v ČR.
Ministerstvo životního prostředí předkládá Ministerstvu průmyslu a obchodu návrh na pověření nebo odejmutí pověření akreditačního orgánu pro Program EMAS.
2. Rada Programu EMAS je stálý koncepční, řídicí a kontrolní orgán Programu EMAS v ČR, pracující v souladu s činností obdobných orgánů v jednotlivých členských zemích EU dle Nařízení. Předsedou Rady je ministr životního prostředí, resp. náměstek ministra životního prostředí a místopředsedou ministr průmyslu a obchodu, resp. náměstek ministra průmyslu a obchodu s tím, že statut a jednací řád stanoví prováděcí předpis.
3. Agentura EMAS zabezpečuje manažerské a odborné činnosti spojené s Programem EMAS v ČR, tzn. zabezpečuje zejména registraci organizací v Programu EMAS, vede a zveřejňuje seznamy organizací, které byly zaregistrovány v Programu EMAS, vede a

zveřejňuje seznamy akreditovaných environmentálních ověřovatelů a zabezpečuje také administrativní a organizační činnost Rady.

Agentura je v kontaktu se všemi příslušnými subjekty a správními úřady pro Program EMAS v ČR i v zahraničí.

4. Ministerstvo průmyslu a obchodu pověřilo Český institut pro akreditaci, o.p.s. činností akreditačního orgánu pro akreditaci environmentálních ověřovatelů dle zvláštních předpisů a dohledem nad plněním stanovených požadavků.
5. Český institut pro akreditaci, o.p.s. vykonává funkci akreditačního orgánu pro akreditaci environmentálních ověřovatelů a dohled nad nimi dle bodu I Části druhé a dle Přílohy V.
6. Česká inspekce životního prostředí vykonává funkci poradního a konzultačního orgánu. Činnost tohoto orgánu je specifikována v bodě III Části druhé.

III. Registrace organizací

Registraci organizací provádí Agentura na základě následujících skutečností:

1. Pokud Agentura

- akceptovala ověřené environmentální prohlášení,
- obdržela od organizace vyplněný formulář, který obsahuje údaje uvedené v Příloze VIII, a
- je přesvědčena na základě předložených údajů, zejména na základě dotazů u příslušného donucovacího orgánu o dodržování příslušných právních předpisů týkajících se životního prostředí danou organizací, že organizace splňuje všechny požadavky těchto Pravidel,

zaregistruje organizaci žádající o registraci v Registru EMAS a udělí jí registrační číslo. Agentura poté informuje vedení organizace o zaregistrování organizace v Registru EMAS.

2. Pokud organizace nepředloží Agentuře do tří měsíců, kdy o to byla požádána,

- roční aktualizované environmentální prohlášení⁸ ověřené a schválené environmentálním ověřovatelem³, nebo
- vyplněný formulář, který zahrnuje údaje uvedené v Příloze VIII, nebo
- případně splatný registrační poplatek,

Agentura registraci organizace pozastaví nebo zruší v závislosti na charakteru a rozsahu opomenutí. Agentura informuje vedení organizace o důvodech těchto opatření.

3. Pokud příslušné subjekty dospějí na základě předložených údajů k závěru, že organizace již nespĺňuje podmínky těchto Pravidel, registrace organizace se pozastaví nebo zruší v závislosti na charakteru a rozsahu opomenutí.

4. Pokud příslušné subjekty pro Program EMAS v ČR obdrží od akreditačního orgánu zprávu o dohledu, podle které činnosti environmentálního ověřovatele nebyly provedeny dostatečně adekvátně, aby bylo zajištěno, že organizace žádající o registraci splnila požadavky těchto Pravidel, registrace se podle situace zamítne nebo pozastaví, dokud se neprokáže, že organizace dodržuje předpisy Programu EMAS.

Pokud příslušný donucovací orgán informuje příslušné subjekty o porušení právních požadavků týkajících se ochrany životního prostředí danou organizací, zamítnou příslušné subjekty registraci této organizace nebo případně pozastaví její registraci.

⁸ S výjimkou případů stanovených v Části první bodě III odst. 3 b).

5. Zamítnutí registrace, její pozastavení nebo zrušení předchází konzultace s příslušnými zúčastněnými stranami, aby příslušné subjekty měly podklady potřebné k rozhodnutí. Příslušné subjekty informují vedení organizace o důvodech těchto opatření a o diskusi s příslušnými zúčastněnými stranami.
6. Zamítnutí nebo pozastavení registrace se zruší, pokud příslušné subjekty obdržely informace o tom, že organizace dodržuje požadavky Programu EMAS, nebo pokud obdržely informace od příslušného donucovacího orgánu, že porušení bylo napraveno a organizace učinila opatření s cílem zajistit, aby se toto neopakovalo.
7. K úhradě nákladů spojených s registračním postupem organizací, akreditací, dohledem nad činností environmentálních ověřovatelů a dalších nákladů souvisejících s Programem EMAS může být vytvořen systém poplatků.
8. Kromě Registru EMAS vede Agentura také seznam environmentálních ověřovatelů. Oba tyto seznamy Agentura průběžně aktualizuje a zpřístupňuje veřejnosti.

Část třetí

I. Logo

1. Organizace zapojené do Programu EMAS mohou používat logo uvedené v Příloze IV, jen pokud mají platnou registraci v Programu EMAS.
Organizace z České republiky budou moci používat logo až po schválení tohoto kroku Evropskou komisí.⁹
2. Logo Programu EMAS mohou organizace použít v těchto případech:¹⁰
  - a) na platné informace popsané v bodě 3.5 Přílohy III, přičemž nesmí dojít k záměně se značkami ekologicky šetrných výrobků (v tomto případě se použije verze loga číslo 2 uvedená v Příloze IV),
  - b) na platné environmentální prohlášení ověřené a schválené environmentálním ověřovatelem³ (v tomto případě se použije verze loga číslo 2 uvedená v Příloze IV),
  - c) na záhlaví dopisů registrovaných organizací (v tomto případě se použije verze loga číslo 1 uvedená v Příloze IV),
  - d) na informace oznamující účast organizace v programu EMAS (v tomto případě se použije verze loga číslo 1 uvedená v Příloze IV),
  - e) v reklamách na výrobky, činnosti a služby, přičemž nesmí dojít k záměně se značkami ekologicky šetrných výrobků.
3. Logo se nesmí použít v těchto případech:
  - a) na výrobky nebo jejich obaly,
  - b) při srovnávání s jinými výrobky, činnostmi nebo službami.

⁹ Očekává se, že Evropská komise umožní používání loga v jiných než členských zemích Evropské unie na 5. zasedání odpovědných orgánů pro EMAS (tzv. Meeting of the EMAS Article 14 Committee), které se uskuteční v Praze ve dnech 22. - 25. října 2002.

¹⁰ Bližší podrobnosti pro použití loga lze nalézt např. v Příloze III Rozhodnutí Komise o zásadách provádění Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001 o dobrovolné účasti organizací v systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS).

II. Podpora účasti organizací, zejména malých a středních podniků

1. Stát podporuje účast organizací v Programu EMAS zejména tím, že zváží potřebu zajistit účast malých a středních podniků, a to
  - a) usnadněním přístupu k informacím, podpůrným fondům, veřejným institucím a veřejným zakázkám, aniž jsou dotčena pravidla o zadávání veřejných zakázek,
  - b) vytvořením a podporováním opatření technické pomoci, zejména ve spojení s iniciativami příslušných profesních nebo místních kontaktních míst (např. místní orgány, obchodní komory, profesní svazy),
  - c) tím, že přiměřené registrační poplatky přispívají k vyšší účasti.

K podpoře účasti malých a středních podniků, včetně těch, které jsou koncentrovány v určitých zeměpisných oblastech, mohou místní orgány za účasti průmyslových svazů, obchodních komor a zúčastněných stran poskytovat pomoc při stanovení podstatných environmentálních dopadů. Malé a střední podniky toho mohou využít při definování svých environmentálních programů a obecných a specifických cílů. Kromě toho mohou být na regionální nebo vnitrostátní úrovni vyvinuty programy na podporu účasti malých a středních podniků, například programy postupného přístupu, které případně povedou k registraci v Programu EMAS. Při použití tohoto systému je třeba se vyhnout zbytečnému správnímu zatížení účastníků, zejména malých organizací.
2. K podpoře účasti organizací v Programu EMAS by měl stát zvážit, aniž jsou dotčeny právní předpisy, jak lze zohlednit registraci v Programu EMAS při stanovení kritérií pro zadávání veřejných zakázek.

III. Ustanovení závěrečná

1. Tato Pravidla jsou součástí Programu zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Aktualizovaný Program EMAS) a byla vypracována v souladu s požadavky Nařízení.
2. Není-li výslovně stanoveno jinak, vztahují se na nařízení podle těchto Pravidel obecné předpisy o správním řízení.
3. Tato Pravidla nabývají účinnosti dnem vyhlášení.

Příloha I

POŽADAVKY NA SYSTÉM ENVIRONMENTÁLNÍHO ŘÍZENÍ ORGANIZACE

Systém environmentálního řízení se provede podle požadavků uvedených níže (oddíl 4 EN ISO 14001:1996):^{11,12}

1.1 Obecné požadavky

Organizace musí vytvořit a udržovat systém environmentálního řízení, požadavky na tento systém jsou popsány v této příloze.

1.2 Environmentální politika

Vedení organizace definuje environmentální politiku a zajistí, aby:

- a) byla vhodná, pokud jde o charakter, rozsah a environmentální dopady jejich činností, výrobků a služeb,
- b) obsahovala závazek neustále zlepšovat životní prostředí a předcházet znečištění,
- c) obsahovala závazek dodržovat příslušné právní předpisy a nařízení na ochranu životního prostředí a další požadavky, ke kterým se organizace zavázala,
- d) poskytla rámec pro stanovení a přezkoumání obecných a specifických environmentálních cílů,
- e) byla dokumentována, prováděna, udržována a oznamována všem zaměstnancům,
- f) byla přístupná veřejnosti.

1.3 Plánování

1.3.1 Environmentální aspekty

Organizace musí vytvořit a udržovat postup či postupy ke stanovení environmentálních aspektů svých činností, výrobků nebo služeb, které může kontrolovat a u kterých lze očekávat vliv na životní prostředí, aby určila ty aspekty, které mají nebo mohou mít podstatný environmentální dopad. Organizace musí zajistit, aby aspekty, které souvisejí s těmito významnými dopady, byly zohledněny při stanovení environmentálních cílů.

Organizace tyto údaje aktualizuje.

1.3.2 Zákonné a jiné požadavky

Organizace musí vytvořit a udržovat postup pro stanovení a zpřístupnění zákonných a jiných požadavků, ke kterým se zavázala a které jsou použitelné pro environmentální aspekty jejich činností, výrobků a služeb.

1.3.3 Obecné a specifické cíle

Organizace musí vytvořit a udržovat dokumentované obecné a specifické environmentální cíle pro každou příslušnou funkci a úroveň v rámci organizace.

Při stanovení a přezkoumání svých cílů musí organizace zvážit zákonné a jiné požadavky, jejich podstatné environmentální aspekty, technologické možnosti a jejich finanční, provozní a obchodní požadavky a stanoviska zúčastněných stran.

Obecné a specifické cíle musí být konzistentní s environmentální politikou, včetně závazku k prevenci znečištění.

1.3.4 Program či programy systému environmentálního řízení

Organizace musí vytvořit a udržovat program či programy pro dosažení obecných a specifických cílů. Tyto programy obsahují:

- a) stanovení odpovědnosti za dosažení obecných a specifických cílů pro každou příslušnou funkci a úroveň organizace,

¹¹ Text této přílohy vychází ze znění oddílu 4 národní normy ČSN EN ISO 14001 „Systémy environmentálního managementu - Specifikace s návodem pro její použití“ (povoleno Evropským výborem pro normalizaci (CEN)). Pro zachování jednotného názvosloví těchto Pravidel však byly namísto některých původních termínů použity termíny definované v Části první bodě II. Konkrétně jde o tyto změny:

- termín „systém environmentálního managementu“ nahrazen termínem „systém environmentálního řízení“
- termín „audit systému environmentálního managementu“ nahrazen termínem „environmentální audit“
- termín „program environmentálního managementu“ nahrazen termínem „environmentální program“
- termín „environmentální cíl“ nahrazen termínem „obecný environmentální cíl“
- termín „environmentální cílová hodnota“ nahrazen termínem „specifický environmentální cíl“

¹² Požadavky této přílohy jsou shodné s požadavky oddílu 4 národní normy ČSN EN ISO 14001 „Systémy environmentálního managementu - Specifikace s návodem pro její použití“ s výjimkou požadavku na zavedení postupů ke sledování environmentálních finančních toků (bod 1.3.5).

- b) prostředky a časový rámec pro jejich dosažení.
Pokud se projekt týká nového vývoje a nových nebo modifikovaných činností, výrobků nebo služeb, program či programy se změní, pokud je třeba, aby bylo zajištěno, že se systém environmentálního řízení použije na tento projekt.
- 1.3.5 Environmentální finanční toky
Organizace musí vytvořit a udržovat postupy ke sledování environmentálních finančních toků, s cílem zavést environmentální manažerské účetnictví.
Při tom musí postupovat podle jednotné metodiky vydané Ministerstvem životního prostředí.¹³
- 1.4 **Zavedení a fungování**
- 1.4.1 Struktura a odpovědnost
Musí se definovat, dokumentovat a oznámit úkoly, odpovědnost a pravomoci, aby se usnadnil účinný systém environmentálního řízení.
Vedení organizace poskytne zdroje potřebné pro zavedení a kontrolu systému environmentálního řízení. Zdroje zahrnují lidské zdroje a odborné schopnosti, technologii a finanční prostředky.
Nejvyšší vedení organizace jmenuje jednoho nebo více zvláštních zástupců vedení, kteří bez ohledu na svou další odpovědnost mají stanoveny úkoly, odpovědnost a pravomoc k
- zajištění toho, aby byly vytvořeny, zavedeny a udržovány požadavky systému environmentálního řízení v souladu s těmito Pravidly,
  - ohlašování výkonnosti systému environmentálního řízení nejvyššímu vedení organizace pro přezkoumání a jako základ pro zlepšování systému environmentálního řízení.
- 1.4.2 Výcvik, povědomí a kompetence
Organizace stanoví potřeby pro výcvik. Musí zabezpečit, aby všichni zaměstnanci, jejichž práce může podstatně ovlivňovat životní prostředí, měli přiměřený výcvik.
Organizace musí vytvořit a udržovat postupy k tomu, aby bylo u zaměstnanců nebo členů v každé příslušné funkci a úrovni zajištěno povědomí o:
- důležitosti dodržování environmentální politiky, postupů a požadavků systému environmentálního řízení,
  - potenciálních nebo skutečných podstatných dopadech jejich práce na životní prostředí a ekologických přínosech zlepšeného osobního výkonu,
  - jejich úlohách a odpovědnostech při dosažení shody s environmentální politikou, postupy a požadavky systému environmentálního řízení, včetně připravenosti na mimořádné události a reakce na ně,
  - možných důsledcích odchylek od stanovených provozních postupů.
- Zaměstnanci provádějící úkoly, které mohou mít podstatný environmentální dopad, musí být k tomu kvalifikováni na základě vhodného vzdělání, výcviku a/nebo zkušeností.
- 1.4.3 Oznamování
S ohledem na environmentální aspekty a na systém environmentálního řízení musí organizace vytvořit a udržovat postupy pro
- vnitřní oznamování mezi různými úrovněmi a funkcemi organizace,
  - přijímání, dokumentování a odpovědi na příslušná oznámení od externích zúčastněných stran.
- Organizace zváží procesy externího oznamování svých podstatných environmentálních aspektů a zaznamená své rozhodnutí.
- 1.4.4 Dokumentace systému environmentálního řízení
Organizace musí vytvořit a udržovat údaje v písemné nebo elektronické podobě pro
- popis důležitých prvků systému řízení a jejich vzájemné působení,
  - pokyny k vyhledání související dokumentace.
- 1.4.5 Řízení dokumentace
Organizace musí vytvořit a udržovat postupy pro řízení všech dokumentů požadovaných těmito Pravidly, aby bylo zajištěno, že
- je lze vyhledat,
  - jsou pravidelně přezkoumávány, případně revidovány a schvalovány oprávněnými pracovníky, pokud jde o jejich přijatelnost,

¹³ Metodiku vydá Ministerstvo životního prostředí v průběhu září 2002. Účinná bude od 1. ledna 2003.

- c) aktuální verze příslušných dokumentů jsou k dispozici na všech místech, kde se provádějí operace podstatné pro účinné fungování systému environmentálního řízení,
- d) neplatné dokumenty jsou okamžitě odstraněny ze všech míst, která je vydala nebo která je používala, nebo jsou jinak zajištěny proti neúmyslnému použití,
- e) neplatné dokumenty, které se uchovávají kvůli právním důvodům nebo za účelem zachování stavu znalostí, jsou vhodně označeny.

Dokumentace musí být čitelná, datovaná (s datem revize) a snadno identifikovatelná, udržovaná řádným způsobem a uchovávána po stanovenou dobu. Vytvoří se a udržují se postupy a odpovědnosti pro sestavování a změnu různých typů dokumentů.

1.4.6 Operativní řízení

Organizace určí operace a činnosti, které souvisejí se stanovenými podstatnými environmentálními aspekty, v souladu se svou politikou, obecnými a specifickými cíli. Organizace tyto činnosti plánuje včetně jejich udržování, aby bylo zajištěno, že jsou prováděny za stanovených podmínek

- a) vytvořením a udržováním dokumentovaných postupů pro situace, kde by jejich absence mohla vést k odchylkám od environmentální politiky a obecných a specifických environmentálních cílů,
- b) stanovením provozních kritérií v postupech,
- c) vytvořením a udržováním postupů souvisejících se stanovenými podstatnými environmentálními aspekty zboží a služeb používaných organizací a oznamováním příslušných postupů a požadavků dodavatelům.

1.4.7 Přípravenost na mimořádné události a reakce na ně

Organizace musí vytvořit a udržovat postupy pro zjištění možných nehod a mimořádných událostí a odpovídající reakci na ně a pro prevenci a zmírnění environmentálních dopadů, které s nimi mohou souviset.

Organizace v případě nutnosti přezkoumá a reviduje svou připravenost na mimořádné události a postupy pro reakci na ně, zejména po nehodách nebo mimořádných událostech.

Organizace rovněž pravidelně tyto postupy testuje, pokud je to možné.

1.5 **Kontrola a nápravná opatření**

1.5.1 Sledování a měření

Organizace musí vytvořit a udržovat dokumentované postupy pro pravidelné sledování a měření klíčových charakteristik svých operací a činností, které mohou mít podstatný vliv na životní prostředí. To zahrnuje zaznamenávání údajů pro sledování výkonu, příslušných provozních kontrol a dodržování obecných a specifických environmentálních cílů organizace.

Zařízení ke sledování musí být kalibrováno a udržováno, záznamy o tomto procesu musí být uchovávány podle organizačních postupů.

Organizace musí vytvořit a udržovat dokumentovaný postup pro pravidelné hodnocení dodržování příslušných právních předpisů a nařízení týkajících se ochrany životního prostředí.

1.5.2 Neshoda a nápravná a preventivní opatření

Organizace musí vytvořit a udržovat postupy pro stanovení odpovědnosti a pravomocí pro vypořádání a šetření neshody, opatření ke snížení způsobených dopadů a pro zahájení a provedení nápravných a preventivních opatření.

Veškerá nápravná a preventivní opatření k odstranění příčin skutečných a možných neshod musí přihlídnout k závažnosti problémů a musí být úměrná environmentálního dopadu.

Organizace provede a zaznamená veškeré změny dokumentovaných postupů vyplývající z nápravných a preventivních opatření.

1.5.3 Záznamy

Organizace musí vytvořit a udržovat postupy pro stanovení, udržování a odstranění záznamů týkajících se životního prostředí. Tyto záznamy zahrnují záznamy o výcviku a výsledky auditů a přezkoumání.

Záznamy týkající se životního prostředí musí být čitelné, identifikovatelné a sledovatelné pro příslušnou činnost, výrobek nebo službu. Záznamy týkající se životního prostředí se ukládají a udržují takovým způsobem, aby je bylo možné snadno vyhledat a aby byly chráněny před poškozením, zničením nebo ztrátou. Musí být stanovena a dokumentována doba jejich uchování.

Záznamy se udržují v souladu se systémem řízení a organizací k prokázání shody s požadavky těchto Pravidel.

1.5.4 Environmentální audit

Organizace musí vytvořit a udržovat program či programy a postupy pro pravidelné provádění auditů systému environmentálního řízení, aby

- a) se zjistilo, zda systém environmentálního řízení
  - 1) splňuje plánovaná opatření pro environmentální řízení, včetně požadavků těchto Pravidel,
  - 2) je správně zaveden a udržován,
- b) byly vedení poskytnuty údaje o výsledcích auditů.

Program auditu organizace, včetně rozvrhu, musí být založen na významu dotyčné činnosti z hlediska životního prostředí a na výsledcích předchozích auditů. Aby byl program úplný, musí postupy auditu zahrnovat rozsah auditu, četnost, metodiku a rovněž odpovědnost a požadavky na provádění auditů a zprávu o výsledcích.

1.6 **Přezkoumání vedením organizace**

Vedení organizace musí ve stanovených intervalech přezkoumat systém environmentálního řízení, aby byla zajištěna jeho další vhodnost, přiměřenost a účinnost. Proces přezkoumání vedením organizace musí zajistit, aby byly shromážděny údaje, které umožní vedení organizace provést hodnocení. Toto přezkoumání musí být dokumentováno.

Přezkoumání vedením organizace se musí zaměřit na případnou potřebu změn politiky, cílů a jiných prvků systému environmentálního řízení, s ohledem na výsledky auditu systému environmentálního řízení, měnící se podmínky a závazek k neustálému zlepšování.

Příloha II

POŽADAVKY NA INTERNÍ ENVIRONMENTÁLNÍ AUDIT

2.1 Všeobecné požadavky

Interní audity zajišťují, aby činnosti organizace byly prováděny v souladu s vytvořenými postupy. Audit může rovněž stanovit problémy související s vytvořenými postupy nebo možnostmi, jak tyto postupy zlepšit. Rozsah auditů prováděných v rámci organizace může sahát od zjednodušeného auditu až ke komplexnímu auditu. V určitém časovém období podléhají všechny činnosti v jednotlivé organizaci auditu. Cyklus auditu označuje časové období, které je zapotřebí k provedení komplexního auditu všech činností určité organizace. U malých organizací, jejichž struktura není příliš složitá, je možné provést audit všech činností současně. U těchto organizací označuje cyklus auditu období mezi těmito audity.

Interní audity provádějí osoby dostatečně nezávislé na činnostech, pro které provádějí audit, aby bylo zajištěno nestranné posouzení. Audity mohou provádět zaměstnanci organizace nebo externí auditoři (zaměstnanci jiných organizací, zaměstnanci jiné části téže organizace nebo konzultanti).

2.2 Cíle

Program environmentálního auditu dané organizace písemně stanoví cíle každého auditu nebo cyklu auditu, včetně četnosti auditů pro každou činnost.

Cíle zahrnují zejména hodnocení stávajícího systému řízení a zjištění dodržování politiky a programu organizace, které zahrnuje dodržování příslušných právních požadavků na ochranu životního prostředí.

2.3 Rozsah

Celkový rozsah jednotlivých auditů nebo případně fází cyklu auditu musí být jasně definován a musí výslovně specifikovat:

1. oblasti, kterých se to týká,
2. činnosti, na které se vztahuje audit,
3. kritéria ochrany životního prostředí, které je nutno vzít v úvahu,
4. období, které audit pokrývá.

Environmentální audity zahrnují posouzení dat potřebných pro hodnocení vlivu činnosti organizace na životní prostředí.

2.4 Organizace a zdroje

Environmentální audity musí provádět osoby nebo skupiny osob s odpovídajícími znalostmi z oborů a oblastí, kterých se audit týká, včetně znalostí a zkušeností z oblasti ochrany životního prostředí, řízení, technických a právních otázek a s dostatečnou přípravou a způsobilostí v oblasti specifických dovedností při provádění auditů, aby bylo dosaženo stanovených cílů. Zdroje a čas vyhrazené pro audit musí odpovídat rozsahu a cílům auditu.

Nejvyšší vedení organizace musí podporovat provádění auditu.

Auditoři musí být dostatečně nezávislí na činnostech, pro které provádějí audit, aby posouzení bylo objektivní a nestranné.

2.5 Plánování a příprava auditu

Každý audit bude plánován a připravován zejména s ohledem na to, zda:

- bylo zajištěno vyhrazení přiměřených zdrojů,
- bylo zajištěno, aby každá osoba zapojená do procesu provádění auditu (včetně auditorů, vedení podniku a zaměstnanců) chápala jasně svou úlohu a odpovědnost.

Příprava zahrnuje seznámení s činnostmi organizace a se systémem environmentálního řízení, který zde byl zaveden, a přezkoumání zjištění a závěrů předchozích auditů.

2.6 Činnosti při provádění auditu

Činnosti při provádění auditu zahrnují pohovory s pracovníky, kontrolu provozních podmínek a zařízení a přezkoumání záznamů, písemných postupů a ostatní příslušné dokumentace s cílem vyhodnotit vliv činnosti organizace na životní prostředí, pro kterou se provádí audit, aby se zjistilo, zda splňuje platné normy, nařízení nebo stanovené obecné a specifické cíle a zda stávající systém

environmentálního řízení je účinný a přiměřený. Mimo jiné by měla být použita namátková kontrola dodržování těchto kritérií, aby se zjistila účinnost celého systému řízení.

Do procesu provádění auditu by měly být zahrnuty zejména tyto kroky:

- a) pochopení systémů řízení,
- b) posouzení silných a slabých míst systémů řízení,
- c) shromáždění příslušných dat,
- d) vyhodnocení zjištění auditu,
- e) příprava závěrů auditu,
- f) zpráva o zjištěních a závěrech auditu.

2.7 Zpráva o zjištěních a výsledcích auditu

1. Auditóři připraví písemnou zprávu o auditu ve vhodné formě a s patřičným obsahem, aby bylo zajištěno úplné formální předání zjištění a závěrů auditu na konci každého auditu nebo cyklu auditu.

Zjištění a závěry auditu musí být formálně oznámeny nejvyššímu vedení organizace.

2. Hlavními cíli písemné zprávy o auditu jsou:

- a) dokumentovat rozsah auditu,
- b) poskytnout vedení organizace údaje o stavu dodržování environmentální politiky dané organizace a o pokroku v oblasti ochrany životního prostředí v organizaci,
- c) poskytnout vedení podniku údaje o účinnosti a spolehlivosti opatření pro sledování environmentálních dopadů činnosti organizace,
- d) případně ukázat potřebu nápravných opatření.

2.8 Opatření následující po auditu

Proces auditu vrcholí přípravou a provedením plánu příslušných nápravných opatření.

Musí existovat a fungovat vhodné mechanismy, které by zaručily provedení opatření vyplývajících z výsledků auditu.

2.9 Četnost auditů

Audit nebo cyklus auditu se provádí podle potřeby v intervalech nejdéle tří let. Četnost, se kterou se provádí audit jednotlivých činností, se liší v závislosti na

- a) charakteru, rozsahu a složitosti činností,
- b) významu souvisejících environmentálních dopadů,
- c) významu a naléhavosti problémů zjištěných předchozími audity,
- d) historii problémů životního prostředí.

U složitějších činností se závažnějším environmentálním dopadem se provádí audit častěji.

Organizace definuje svůj vlastní program auditu a četnost auditů.

Příloha III

ENVIRONMENTÁLNÍ PROHLÁŠENÍ

3.1 Úvod

Účelem environmentálního prohlášení je poskytnout veřejnosti a dalším zúčastněným stranám informace o environmentálním dopadu a vlivu činnosti organizace na životní prostředí a neustálém zlepšování tohoto vlivu. Prohlášení je rovněž prostředkem pro přihlídnutí k zájmům zúčastněných stran, stanoveným jako výsledek externího oznamování a považovaným organizací za podstatné (bod 6.4 Přílohy VI). Informace o životním prostředí musí být předloženy jasným a logickým způsobem v tištěné podobě pro ty, kdo nemají jiné prostředky, jak tyto informace získat. Při první registraci a poté každé tři roky musí organizace poskytnout informace uvedené v bodě 3.2 v konsolidované tištěné verzi.

3.2 Environmentální prohlášení

Při první registraci předloží organizace informace o životním prostředí při zohlednění kritérií uvedených v bodě 3.5, které jsou označeny jako environmentální prohlášení a které jsou schváleny environmentálním ověřovatelem. Tyto informace jsou po schválení předloženy příslušnému subjektu a poté zpřístupněny veřejnosti. Environmentální prohlášení je nástrojem pro komunikaci a dialog s veřejností a dalšími zúčastněnými stranami o vlivu činnosti organizace na životní prostředí. Organizace zváží potřebu informovat veřejnost a další zúčastněné strany při sestavení a úpravě environmentálního prohlášení.

Minimální požadavky na tyto informace jsou:

- a) jasný a jednoznačný popis organizace registrované v Programu EMAS a přehled jejích činností, výrobků a služeb a její případný vztah k mateřským společnostem;
- b) environmentální politika a stručný popis systému environmentálního řízení organizace;
- c) popis všech podstatných přímých a nepřímých environmentálních aspektů, které vedou k podstatným environmentálním dopadům a vysvětlení charakteru dopadů souvisejících s těmito aspekty (Příloha VI);
- d) popis obecných a specifických environmentálních cílů ve vztahu k environmentálním aspektům a environmentálním dopadům;
- e) přehled dostupných údajů o vlivu činnosti organizace na životní prostředí vzhledem k jejím obecným a specifickým environmentálním cílům a s ohledem na její podstatné environmentální dopady. Přehled může zahrnovat číselné údaje o emisích znečišťujících látek, produkci odpadů, spotřebě surovin, energie a vody, hluku a další aspekty uvedené v Příloze VI. Údaje by měly umožnit meziroční srovnání pro hodnocení vývoje vlivu činnosti organizace na životní prostředí;
- f) další faktory týkající se vlivu činnosti organizace na životní prostředí včetně dodržování právních ustanovení s ohledem na jejich podstatné environmentální dopady;
- g) jméno a akreditační číslo environmentálního ověřovatele a datum schválení.

3.3 Kritéria pro zpracování zprávy o vlivu činnosti organizace na životní prostředí

Výchozí informace shromážděné systémem environmentálního řízení se používají různým způsobem k prokázání vlivu činnosti organizace na životní prostředí. Za tímto účelem mohou organizace používat příslušné existující indikátory vlivu činnosti organizace na životní prostředí, přičemž je nutné zajistit, aby zvolené indikátory:

- a) poskytovaly přesné zpracování vlivu činnosti organizace na životní prostředí,
- b) byly srozumitelné a jednoznačné,
- c) umožňovaly meziroční srovnání pro vyhodnocení vývoje vlivu činnosti organizace na životní prostředí,
- d) umožňovaly srovnání mezi různými obory, vnitrostátní nebo regionální srovnání,
- e) případně umožnily srovnání s právními požadavky.

3.4 Udržování veřejně přístupných informací

Organizace aktualizuje informace uvedené v bodě 3.2 a nechá každoročně schválit veškeré změny environmentálním ověřovatelem. Z povinnosti roční aktualizace environmentálního prohlášení jsou

vyňaty zejména malé organizace a malé podniky (definované doporučením Komise 96/280/ES¹⁴, jestliže

- s jejich činností, výrobky, a službami nejsou spojena závažná rizika z hlediska environmentálních dopadů, nebo
- v jejich systému environmentálního řízení neproběhly podstatné změny, nebo
- s jejich činností, výrobky a službami nejsou spojeny závažné právní požadavky, nebo
- neexistují závažné místní problémy spojené s životním prostředím.

V těchto případech se požaduje pouze každoroční ověření změněných informací.

Jestliže environmentální prohlášení není vydáváno každoročně, předpokládá se, že jeho aktualizace budou prováděny přinejmenším každých 36 měsíců.

3.5 Zveřejnění informací

Organizace mohou chtít zaměřit informace ze systému environmentálního řízení na různé cílové skupiny nebo zúčastněné strany a použít pouze vybrané informace z environmentálního prohlášení. Informace o životním prostředí zveřejněné organizací mohou nést logo Programu EMAS za předpokladu, že byly schváleny environmentálním ověřovatelem jako:

- a) přesné a nezavádějící,
- b) podložené a ověřitelné,
- c) relevantní a použité ve správném kontextu,
- d) reprezentativní, pokud jde o celkový vliv činnosti organizace na životní prostředí,
- e) srozumitelné,
- f) podstatné s ohledem na celkový environmentální dopad,

a odkazují na poslední environmentální prohlášení organizace, ze kterého byly informace čerpány.

3.6 Přístup veřejnosti k informacím

Informace podle bodu 3.2 písmen a) až g), které tvoří environmentální prohlášení, a aktualizované informace uvedené v bodě 3.4 musí být přístupné veřejnosti a dalším zúčastněným stranám. Environmentální prohlášení musí být zpřístupněno veřejnosti. Za tímto účelem jsou organizace podněcovány k tomu, aby používaly všechny dostupné možnosti (elektronické zveřejnění, knihovny, atd.) Organizace musí být schopna prokázat environmentálnímu ověřovateli, že kdokoli, kdo se zajímá o vliv činnosti organizace na životní prostředí, má snadný a svobodný přístup k informacím požadovaným v bodě 3.2 písmenech a) až g) a bodě 3.4.

3.7 Místní odpovědnost

Organizace registrované v Programu EMAS mohou chtít sestavit jedno společné environmentální prohlášení, zahrnující různé geografické lokality. Záměrem Programu EMAS je zjistit místní odpovědnost, a proto musí organizace zajistit, aby bylo možné jasně stanovit podstatné environmentální dopady každého místa a zaznamenat je ve společném environmentálním prohlášení.

---

¹⁴ Úř. věst. č. L 107, 30. 4. 1996, str. 4.

Příloha IV LOGO

Verze 1

Verze 2

Logo může používat organizace registrovaná v Programu EMAS za předpokladu, že je použito toto české znění:

- Verze 1: „ověřený systém environmentálního řízení“
- Verze 2: „platná informace“

Obě verze loga musí vždy mít uvedeno registrační číslo organizace.

Logo se používá buď

- ve třech barvách (Pantone č. 355 zelená, Pantone č. 109 žlutá, Pantone č. 286 modrá),
- černé na bílém podkladu, nebo
- bílé na černém podkladu.

Příloha V

AKREDITACE, DOHLED A FUNKCE ENVIRONMENTÁLNÍCH OVĚŘOVATELŮ

5.1 Obecně

Akreditace environmentálních ověřovatelů se zakládá na všeobecných zásadách odborné způsobilosti stanovených v této příloze. Akreditační orgán může akreditovat jako environmentálního ověřovatele jednotlivce, organizace nebo obojí. Akreditace environmentálních ověřovatelů probíhá dle metodického pokynu pro akreditaci MPA 90-01-02 „Akreditace environmentálních ověřovatelů“.

5.2 Požadavky na akreditaci environmentálních ověřovatelů

5.2.1 Níže uvedená odborná způsobilost představuje minimální požadavky, kterým musí vyhovět environmentální ověřovatelé, jednotlivci nebo organizace:

- a) příslušné právní předpisy a normy včetně specifických směrnic vytvořených pro účely Programu EMAS,
- b) znalost a pochopení právních a správních požadavků týkajících se činnosti, která podléhá ověřování,
- c) znalost a pochopení problémů ochrany životního prostředí, včetně ekologické dimenze udržitelného rozvoje,
- d) znalost a pochopení technických aspektů problémů ochrany životního prostředí týkajících se činnosti, která podléhá ověřování,
- e) pochopení obecného fungování činnosti podléhající ověřování pro posouzení vhodnosti systému řízení,
- f) znalost a pochopení požadavků a metodiky environmentálního auditu,
- g) znalost informačního auditu (environmentální prohlášení).

Akreditačnímu orgánu, u kterého ověřovatel podal žádost o akreditaci, by měl být poskytnut vhodný důkaz o znalostech a zkušenostech a technické způsobilosti ve výše uvedených oblastech.

Kromě toho musí být environmentální ověřovatel nezávislý, zejména auditor nebo konzultant organizace, nestranný a objektivní při provádění svých činností.

Environmentální ověřovatel - jednatel nebo organizace - musí zajistit, aby on nebo zaměstnanci organizace nepodléhali komerčním, finančním nebo jiným tlakům, které by mohly ovlivnit jejich hodnocení nebo ohrozit důvěru v nezávislost jejich posudku a čestnost ve vztahu k jejich činnostem, a aby splňovali všechna pravidla přicházející v tomto ohledu v úvahu.

Environmentální ověřovatel musí mít pro splnění požadavků těchto Pravidel zdokumentovanou metodiku a postupy, včetně mechanismů řízení jakosti a ustanovení o důvěrnosti informací.

Pokud je environmentálním ověřovatelem organizace, musí mít environmentální ověřovatel k dispozici organizační schéma s podrobnými údaji o struktuře a odpovědnostech v rámci organizace a prohlášení o právním statutu, vlastnictví a zdrojích financování, které předloží na požádání.

5.2.2 Rozsah akreditace

Rozsah akreditace environmentálních ověřovatelů je definován podle klasifikace ekonomických činností (kódy NACE). Rozsah akreditace je omezen odbornou kvalifikací environmentálních ověřovatelů. Rozsah akreditace musí případně rovněž zohlednit velikost a složitost činnosti, což zajišťuje dohled.

5.2.3 Dodatečné požadavky na akreditaci individuálních environmentálních ověřovatelů, kteří provádějí ověřování samostatně

Individuální environmentální ověřovatelé, kteří provádějí ověřování samostatně, musí mít kromě splnění požadavků bodu 5.2.1 a 5.2.2:

- potřebnou odbornou způsobilost k provádění ověřování ve svých akreditovaných oblastech,
- omezený rozsah akreditace v závislosti na své osobní odborné způsobilosti.

Dodržení těchto požadavků je zajištěno posouzením prováděným před akreditací a dohledem akreditačního orgánu.

5.3 Dohled nad činností environmentálních ověřovatelů

5.3.1 Dohled nad činností environmentálních ověřovatelů prováděný akreditačním orgánem, který udělil akreditaci

Environmentální ověřovatel musí neprodleně uvědomit akreditační orgán o všech změnách, které mají vliv na akreditaci nebo její rozsah.

V pravidelných intervalech nepřekračujících 24 měsíců musí být zajištěno, že environmentální ověřovatel nadále vyhovuje požadavkům na akreditaci, přičemž se sleduje kvalita provedených ověření. Dohled může zahrnovat audit úřadu, přezkoumání potřebných schopností ověřovatele při jeho práci v organizaci, dotazníky, přezkoumání environmentálních prohlášení schválených ověřovatelem a přezkoumání zprávy o ověřování. Rozsah dohledu by měl být úměrný činnosti prováděné environmentálním ověřovatelem.

Rozhodnutí akreditačního orgánu o ukončení nebo pozastavení akreditace nebo omezení rozsahu akreditace může být přijato pouze poté, co měl environmentální ověřovatel možnost být vyslyšen.

5.3.2 Dohled nad činností environmentálních ověřovatelů, kterým byla udělena akreditace v jiném státě než v ČR

Environmentální ověřovatelé akreditovaní v jiném státě než v ČR mohou provádět ověřování systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí v ČR pouze pokud jsou přihlášení k dohledu ze strany ČIA dle metodického pokynu pro akreditaci MPA 90-02-02 „Dohled nad zahraničními akreditovanými environmentálními ověřovateli“.

Akreditační orgán může požadovat zejména informace o detailech jeho akreditace v jiných státech a odborné způsobilosti, případně o potřebných právních a jazykových znalostech uvedených výše.

Akreditační orgán neklade další podmínky, které by omezovaly právo environmentálního ověřovatele poskytovat služby v ČR. Zejména se neúčtují diskriminační poplatky za oznámení ověřování. Akreditační orgán nesmí rovněž využívat postup přihlašování k dohledu k odkladu příchodu environmentálního ověřovatele. Veškeré problémy s provedením dohledu nad činností environmentálního ověřovatele k oznámenému datu musí být přiměřeně odůvodněny. Pokud vzniknou náklady na dohled, může akreditační orgán účtovat přiměřené poplatky.

Pokud dohlížející akreditační orgán není spokojen s kvalitou práce environmentálního ověřovatele, předá zprávu o dohledu dotyčnému environmentálnímu ověřovateli, akreditačnímu orgánu, který udělil akreditaci, příslušnému subjektu a v případě dalších sporů fóru akreditačních orgánů.¹⁵

Organizace nesmí zamítnout právo akreditačních orgánů provádět dohled nad činností environmentálního ověřovatele prostřednictvím sledování jeho činnosti během procesu ověřování.

5.4 Funkce environmentálních ověřovatelů

5.4.1 Funkcí environmentálních ověřovatelů je kontrolovat, aniž jsou dotčeny donucovací pravomoci státu týkající se právních požadavků:

- a) splnění všech požadavků těchto Pravidel: environmentální přezkoumání, pokud bylo provedeno, systému environmentálního řízení, environmentálního auditu a jeho výsledků a environmentální prohlášení,
- b) spolehlivost, důvěryhodnost a správnost dat a informací v:
  - environmentálním prohlášení (bod 3.2 a bod 3.3 Přílohy III),
  - informace o životním prostředí, které se mají schválit (bod 3.4 Přílohy III).

Environmentální ověřovatel musí s potřebnou odbornou péčí přezkoumat zejména technickou platnost environmentální přezkoumání, pokud bylo provedeno, audit nebo další postupy prováděné organizací bez zbytečného opakování těchto postupů. Environmentální ověřovatel by měl mimo jiné použít namátkové kontroly, aby zjistil, zda jsou výsledky interního auditu spolehlivé.

5.4.2 Při prvním ověřování zkoumá environmentální ověřovatel zejména to, zda organizace splnila tyto požadavky:

- a) plně funkční systém environmentálního řízení v souladu s Přílohou I,
- b) zcela naplánovaný program auditu v souladu s Přílohou II, který již byl zahájen, takže jsou zachyceny minimálně oblasti s nejzávažnějším environmentálním dopadem,
- c) provedení jednoho přezkoumání vedením organizace,
- d) příprava environmentálního prohlášení v souladu s bodem 3.2 Přílohy III.

5.4.3 Dodržování právních předpisů

Environmentální ověřovatel musí zajistit, aby organizace měla k dispozici postupy potřebné pro řízení těch aspektů své činnosti, které podléhají příslušným právním předpisům, a aby byly tyto postupy schopny zajistit dodržování těchto předpisů. Šetření prováděná při auditu musí zejména poskytnout důkaz, že postupy zajistí dodržování předpisů.

Environmentální ověřovatel neschválí environmentální prohlášení, pokud během ověřování zjistí, například namátkovými kontrolami, že organizace nedodržuje právní předpisy.

¹⁵ FAB - Forum of Accreditation Bodies.

5.4.4 Definice organizace

Při ověřování systému environmentálního řízení a schvalování environmentálního prohlášení zajistí environmentální ověřovatel, aby byly jednoznačně definovány části organizace a aby toto definování odpovídalo skutečnému rozdělení činností. Obsah prohlášení musí jasně uvádět různé části organizace, na které se uplatňuje Program EMAS.

5.5 Podmínky pro provádění činnosti environmentálního ověřovatele

5.5.1 Environmentální ověřovatel vykonává činnost v rozsahu své akreditace na základě písemné dohody s organizací, která určuje rozsah práce, umožní environmentálnímu ověřovateli pracovat nezávislým profesionálním způsobem a zaváže organizaci k nezbytné spolupráci.

5.5.2 Ověřování zahrnuje zkoumání dokumentace, návštěvu organizace, zahrnující zejména rozhovory se zaměstnanci, přípravu zprávy pro vedení organizace a řešení problémů organizace, uvedených ve zprávě.

5.5.3 Dokumentace, která má být přezkoumána před návštěvou, musí obsahovat základní údaje o organizaci a jejích činnostech, politiku a program životního prostředí, popis systému environmentálního řízení, který je v organizaci zaveden, podrobnosti o provedeném environmentální přezkoumání nebo auditu, zprávu o tomto přezkoumání nebo auditu a o nápravných opatřeních, která byla v důsledku toho učiněna, a návrh environmentálního prohlášení.

5.5.4 Environmentální ověřovatel připraví zprávu pro vedení organizace. Tato zpráva zahrnuje:

- a) veškeré položky podstatné pro práci environmentálního ověřovatele,
- b) výchozí situaci podniku s ohledem na provádění systému environmentálního řízení,
- c) obecně případy zjištěného nedodržování ustanovení těchto Pravidel, a zejména:
  - technické nedostatky v environmentální přezkoumání nebo metodách auditu, v systému environmentálního řízení nebo v jiných souvisejících procesech,
  - body, ve kterých dochází k nesouladu s návrhem environmentálního prohlášení, spolu s detaily změn nebo dodatků, které by měly být zachyceny v environmentálním prohlášení,
- d) srovnání s předchozími prohlášeními a posouzením vlivu činnosti organizace na životní prostředí.

5.6 Četnost ověřování

Po konzultaci s organizací sestaví environmentální ověřovatel program, který zajistí, aby všechny prvky požadované pro registraci do Programu EMAS byly ověřovány v období nepřekračujícím 36 měsíců. Kromě toho environmentální ověřovatel schválí v intervalech nepřekračujících 12 měsíců všechny aktualizované údaje v environmentálním prohlášení. Z povinnosti roční aktualizace environmentálního prohlášení jsou vyňaty zejména malé organizace a malé podniky (definované doporučením Komise 96/280/ES¹⁶, jestliže

- s jejich činnostmi, výrobky, a službami nejsou spojena závažná rizika z hlediska environmentálních dopadů, nebo
- v jejich systému environmentálního řízení neproběhly podstatné změny, nebo
- s jejich činnostmi, výrobky a službami nejsou spojeny závažné právní požadavky, nebo
- neexistují závažné místní problémy spojené s životním prostředím.

V těchto případech se požaduje pouze každoroční ověření změněných informací.

Jestliže environmentální prohlášení není vydáváno každoročně, předpokládá se, že jeho aktualizace budou prováděny přinejmenším každých 36 měsíců.

¹⁶ Úř. věst. č. L 107, 30. 4. 1996, str. 4.

Příloha VI

ENVIRONMENTÁLNÍ ASPEKTY

6.1 Obecně

Organizace zváží veškeré environmentální aspekty svých činností, výrobků a služeb a rozhodne, které z jejich environmentálních aspektů mají podstatný dopad, jako základ pro stanovení obecných a specifických environmentálních cílů. Kritéria rozhodování jsou zpřístupněna veřejnosti.¹⁷

Organizace zváží jak přímé, tak nepřímé environmentální aspekty svých činností, výrobků a služeb.

6.2 Přímé environmentální aspekty

Tyto aspekty se týkají činností organizace, jejichž průběh vedení kontroluje, a mohou mimo jiné zahrnovat:

- a) emise do ovzduší,
- b) vypouštění do odpadních vod,
- c) předcházení, recyklace, opakované použití, přeprava a zneškodňování pevných a jiných odpadů, zejména nebezpečných odpadů,
- d) využívání a kontaminaci půdy,
- e) využívání přírodních zdrojů a surovin (včetně energie),
- f) místní problémy (hluk, vibrace, zápach, prach, vizuální vlivy, atd.),
- g) dopravní problémy (jak z hlediska zboží a služeb, tak z hlediska zaměstnanců),
- h) riziko nehod a environmentálních dopadů, které vznikají nebo mohou vzniknout důsledkem havárií, nehod a potenciálních mimořádných událostí,
- i) vliv na biologickou rozmanitost.

6.3 Nepřímé environmentální aspekty

Činnosti, výrobky a služby organizace mohou výsledně vést k podstatným environmentálním aspektům, které organizace nemůže plně kontrolovat.

Tyto aspekty mohou mimo jiné zahrnovat:

- a) problémy související s výrobky (design, vývoj, balení, přeprava, použití a opakované použití/odstranění odpadu),
- b) kapitálové investice, poskytování půjček a pojišťovací služby,
- c) nové trhy,
- d) výběr a složení služeb (např. doprava nebo pohostinství),
- e) správní a plánovací rozhodnutí,
- f) složení nabídky výrobků,
- g) vliv činnosti organizace na životní prostředí a chování dodavatelů a subdodavatelů.

Organizace musí být schopna prokázat, že byly stanoveny podstatné environmentální aspekty související s jejími postupy pro zadávání zakázek a že podstatné dopady související s těmito aspekty jsou zohledněny v systému řízení. Organizace by měla usilovat o to, aby dodavatelé a osoby, které jednájí jménem organizace, dodržovaly environmentální politiku organizace v rámci činností prováděných na objednávku.

V případě těchto nepřímých environmentálních aspektů musí organizace zvážit, jak může tyto aspekty ovlivnit a jaká opatření lze učinit ke snížení jejich dopadu.

6.4 Význam

Organizace je odpovědná za stanovení kritérií pro hodnocení vlivu environmentálních aspektů jejich činností, výrobků a služeb a za určení těch aspektů, které mají podstatný environmentální dopad. Kritéria vyvinutá organizací musí být komplexní, musí umožňovat nezávislou kontrolu, musí být reprodukovatelná a přístupná veřejnosti.

Při stanovení kritérií pro hodnocení významu environmentálních aspektů organizace lze mimo jiné zohlednit:

- a) informace o stavu životního prostředí ke stanovení činností, výrobků a služeb organizace, které mohou mít environmentální dopad,

¹⁷ Lze využít např. Přílohu III Doporučení Komise o zásadách provádění Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 761/2001 o dobrovolné účasti organizací v systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS).

- b) stávající data organizace o materiálových a energetických vstupech, vypouštění kapalných odpadů, odpadech a emisích s ohledem na rizika s tím spojená,
- c) stanovisko zúčastněných stran,
- d) aktivity organizace v oblasti ochrany životního prostředí, které jsou regulovány,
- e) zadávání zakázek,
- f) design, vývoj, výroba, distribuce, servis, použití, opakované použití, zpracování druhotných surovin a likvidace výrobků organizace,
- g) činnosti organizace s nejzávažnějšími náklady na ochranu životního prostředí a přínosem pro životní prostředí.

Při hodnocení významu environmentálních dopadů činností organizace zohlední organizace nejen běžné provozní podmínky, ale také podmínky při zahájení a ukončení činnosti a podmínky mimořádných událostí, které lze rozumně předvídat. Pozornost je věnována předchozím, současným a plánovaným činnostem.

Příloha VII

ENVIRONMENTÁLNÍ PŘEZKOUMÁNÍ

7.1 Obecně

Organizace, která nepředložila údaje potřebné pro stanovení a hodnocení podstatných environmentálních aspektů podle Přílohy VI, musí přezkoumat své současné chování z hlediska ochrany životního prostředí. Cílem by mělo být zvážit všechny environmentální aspekty organizace jako základ pro vytvoření systému environmentálního řízení.

7.2 Požadavky

Přezkoumání by mělo zahrnovat pět klíčových oblastí:

- a) právní, správní a jiné požadavky, k jejichž dodržování se organizace zavázala,
- b) stanovení všech environmentálních aspektů s podstatným environmentálním dopadem v souladu s Přílohou VI, případně kvalifikovaných a kvantifikovaných, přičemž se vypracuje seznam těch aspektů, jež byly stanoveny jako podstatné,
- c) popis kritérií pro hodnocení významu environmentálního dopadu v souladu s bodem 6.4 Přílohy VI,
- d) prozkoumání všech stávajících technik a postupů environmentálního řízení,
- e) hodnocení zpětné vazby ze šetření předchozích událostí.

Příloha VIII
ÚDAJE POTŘEBNÉ PRO REGISTRACI

Minimální požadavky

Název organizace:
Adresa organizace:
Kontaktní osoba:
Stručný popis činnosti podniku:
Kód NACE činnosti:
Počet zaměstnanců:

Stručný popis systému environmentálního řízení:
Stručný popis programu auditů:

Jméno akreditovaného environmentálního ověřovatele:
Akreditační číslo:
Rozsah akreditace:
Termín vypracování příštího environmentálního prohlášení:

Název donucovacího orgánu nebo orgánů příslušných pro danou organizaci a jméno kontaktní osoby:

V ..... dne .....
Podpis zástupce organizace

METODICKÝ POKYN PRO ZAVEDENÍ ENVIRONMENTÁLNÍHO MANAŽERSKÉHO ÚČETNICTVÍ

1. Úvod

Tento metodický pokyn je zpracován v návaznosti na Pravidla k zavedení systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (Aktualizovaná pravidla), která jsou v souladu s Usnesením vlády České republiky č. 651, ze dne 19. června 2002. V Příloze I Požadavky na systém environmentálního řízení organizace, části 1.3.5 Environmentální finanční toky je zakotvena povinnost vytvořit a udržovat postupy ke sledování environmentálních finančních toků, s cílem zavést environmentální manažerské účetnictví.

Pokyn upravuje metodiku pro zavedení environmentálního manažerského účetnictví.

Informace o environmentálním manažerském účetnictví, o možnostech jeho využití a jeho přínosech, informace pro vymezení environmentálních nákladů v podniku a příklady konkrétní aplikace environmentálního manažerského účetnictví v českých podnicích jsou k dispozici na internetové adrese MŽP (www.env.cz).

2. Definice základních pojmů

Environmentální manažerské účetnictví (dále EMA) je nedílnou součástí managementu; zabývá se identifikací, shromažďováním, odhady, analýzami, vykazováním a předáváním

- informací o hmotných a energetických tocích,
- informací o environmentálních nákladech a
- dalších hodnotově vyjádřených informací, které jsou východiskem pro rozhodování v rámci daného podniku.

EMA klade zvláštní důraz na účetnictví environmentálních nákladů. Zahrnuje nejen informace o environmentálních nákladech a další hodnotově vyjádřené informace, ale též informace o hmotných a energetických tocích. Tyto informace propojuje; zaměřuje se na hodnotovou stránku hmotných a energetických toků, a to jak na úrovni podniku jako celku, tak i po linii jednotlivých podnikových procesů, útvarů, provozů apod.

EMA sleduje a vyhodnocuje hodnotově vyjádřené informace z finančního a manažerského účetnictví (v peněžních jednotkách) a údaje o hmotných a energetických tocích ve vzájemných souvislostech s cílem zvýšení efektivnosti využití materiálů a energií, zmírnění dopadů podnikových činností, výrobků a služeb na životní prostředí, zmenšení environmentálních rizik a zlepšení výsledků hospodaření podniku.

EMA může být aplikováno s různým rozsahem, může zahrnovat:

- individuální procesy nebo skupiny procesů (např. výrobní linku),
- systém (např. osvětlení, úprava odpadních vod, balení),
- výrobek nebo výrobkové řady,
- zařízení, provoz nebo všechna zařízení v rámci jednoho místa,

- regionální respektive geografické skupiny provozů,
- divize, pobočky nebo celý podnik.

Náklady jsou definovány jako spotřeba výrobních faktorů, vyjádřená v peněžních jednotkách, která je vyvolána tvorbou podnikových výnosů. Náklady zahrnují nejenom úbytky kapitálu účelově vynaložené v souvislosti s předmětem podnikání (tedy s výkony), ale také např. výdaje společenského charakteru jako jsou dary, náklady vznikající nedodržováním stanovených předpisů (pokuty), náklady vyvolané mimořádnými vlivy (škody), náklady, jejichž prostřednictvím se uplatňuje národohospodářská regulace (daň z příjmů), a další položky (např. náklady na reprezentaci, odměny členům orgánů společnosti).

Podnikové environmentální náklady tvoří:

- náklady, vynakládané na ochranu životního prostředí – tj. náklady, spojené s podnikovými opatřeními (činnostmi), jejichž účelem je omezení a/nebo kompenzace negativního vlivu podniku na životní prostředí, a
- náklady, související s poškozováním životního prostředí.

Náklady na ochranu životního prostředí zahrnují všechny náklady na prevenci znečišťování, odstranění environmentálních dopadů, environmentální plánování, regulaci a nápravy škod, které vznikají podnikům, vládám nebo lidem. Přednostně je třeba věnovat pozornost nákladům, které jsou podniku přičteny na vrub, tzn. které jsou zachyceny v účetním systému podniku.

Opatření na ochranu životního prostředí zahrnují všechny činnosti na ochranu životního prostředí. Patří sem

- činnosti, které vyplývají z vládních nařízení nebo z právních závazků,
- činnosti vykonávané pro dosažení podnikem stanovených cílů v ochraně životního prostředí a
- další dobrovolné aktivity.

Výstupem opatření na ochranu životního prostředí je vždy zmírnění a/nebo prevence dopadů podnikových činností, výrobků a služeb na životní prostředí.

Environmentální zařízení je zařízení na ochranu životního prostředí - takové zařízení (včetně budov, pozemků i nehmotného majetku), které zpracovává (recykluje) nebo čistí (sanuje) plynné, kapalné nebo pevné odpady v té vstupní formě a v tom původním množství, jak odpadají z hlavní produkční činnosti.

Princip prevence znečišťování znamená zkoumat kde a proč odpad vzniká a jak se dá zabránit jeho vzniku. Prevence znečišťování lze dosáhnout:

- pouhým lepším „hospodařením“ (pořádkem),

- změnami designu výrobku, použitím jiných (zejména netoxických) materiálů a úpravou či změnou výrobních procesů.

Aplikace prevenční strategie v ochraně životního prostředí, zaměřená na procesy, výrobky a služby s cílem zvýšit jejich efektivnost a omezit rizika pro člověka i pro životní prostředí, se označuje jako **čistší produkce**, případně **čistší technologie**. Prevence znečišťování, na rozdíl od nákladných koncových technologií, často významně snižuje environmentální náklady a naplňuje tak koncepci „dvojitýho užitku“ (environmentálního a finančního). Jde o dobrovolnou podnikovou iniciativu. Naproti tomu **integrována prevence a omezování znečištění** (IPPC), založená rovněž na principu prevence, je pro velké znečišťovatele zákonnou povinností. Pojem integrace se týká (zjednodušeně řečeno) propojení péče o jednotlivé složky životního prostředí. IPPC v sobě také zahrnuje ekonomické hledisko - vyžaduje se použití nejlepších výrobních technologií technicky a ekonomicky dostupných.

Náklady, související s poškozováním životního prostředí obsahují náklady na „vyplýtvaný“ materiál¹⁸, na „vyplýtvané“ pracovní síly a výrobní zařízení a pokuty a penále, související s poškozováním životního prostředí. Materiál, který se nestal součástí výrobku (produktu) pro trh je považován za nevýrobový výstup. Je proto indikátorem neefektivnosti výroby. Z tohoto důvodu nákladové položky jako náklady na vyplýtvaný materiál (cena materiálu, který opustil podnik jako nevýrobový výstup), opotřebení dlouhodobého majetku a vynaložená práce v důsledku zpracování tohoto materiálu musí být v podnikové kalkulaci environmentálních nákladů zohledněny.

Environmentální výnosy zahrnují např. výnosy z recyklace materiálů, prodeje odpadů, podpory a dotace. Patří sem i všechny výnosové položky, které se váží k položkám environmentálních nákladů.

Bilance hmotných a energetických toků je vytvoření přehledu všech hmotných a energetických toků, jež procházejí daným systémem. Systémem může být podnik, pracoviště, zařízení, středisko, proces apod. Bilance je založena na zákonu zachování hmoty a energie, tzn.: množství látek a energií, které vstupují do systému (např. do podniku), musí ze systému (podniku) zase vystupovat, nebo se v systému (podniku) akumulovat (stát se například součástí zásob). Vstupy a výstupy hmot a energií se udávají ve fyzikálních jednotkách (např. v kg, t, GJ) a vztahují se vždy k určitému zvolenému časovému období (rok, měsíc, apod.) V environmentálním účetnictví se ke zjištěným hmotným a energetickým tokům přiřazují jejich peněžní hodnoty, což má velký význam pro správné určení environmentálních nákladů. Informace, zjištěné z bilancí, jsou východiskem pro opatření, jež by měla vést k zlepšení ekonomických výsledků podniku i jeho environmentálního profilu.

Suroviny jsou látky, které při výrobním procesu přecházejí zcela nebo zčásti do výrobku, a tvoří jeho podstatu.

Pomocné látky jsou látky, které přecházejí přímo do výrobku, ale netvoří jeho podstatu.

---

¹⁸ Do nákladů na vyplýtvaný materiál se započítává i „vyplýtvaná“ energie a voda.

Provozovací látky jsou hmoty, jichž je zapotřebí pro provoz podniku jako celku (např. mazadla, palivo, čisticí prostředky, papír).

Obaly slouží ochraně a dopravě nakoupeného materiálu, zboží i vlastních výrobků.

Odpad je materiál, který se nestal součástí výrobku (produktu) pro trh. Pojem odpad se tu používá jako obecný výraz pro pevný odpad, odpadní vodu a emise do ovzduší a tudíž zahrnuje všechny nevýrobní výstup.

3. Požadavky na sledování environmentálních nákladů a výnosů

Je třeba identifikovat všechny významné environmentální náklady a výnosy.

- Pro identifikaci environmentálních nákladů je nutné vzít v úvahu dopady podnikových činností, výrobků a služeb na životní prostředí a zajistit, aby byly postiženy všechny významné položky.
- Tomuto rozhodnutí pak odpovídají environmentální účty v účtovém rozvrhu podniku a dále náklady spojené s environmentálními zařízeními, popř. i další nákladové položky, související s ochranou a poškozováním životního prostředí.

Environmentální náklady je účelné rozdělit do těchto kategorií:

První kategorii environmentálních nákladů představují náklady související s nakládáním s odpady, odpadními vodami a emisemi do ovzduší. Patří sem veškeré náklady na úpravu a čištění vznikajících odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší a náklady na jejich odstranění.

Druhou kategorii environmentálních nákladů představují náklady na péči o životní prostředí a na prevenci znečištění. Patří sem

- náklady související s péčí o životní prostředí (mzdové a ostatní náklady útvary zabývajících se ochranou životního prostředí, náklady související se systémy environmentálního řízení - EMS, externí služby v rámci EMS - např. služby certifikačních organizací, apod.),
- „environmentální“ podíl - zvýšené náklady - projektů čistších technologií,
- výzkum a vývoj, související s projekty na ochranu životního prostředí.

Hlavní pozornost v rámci druhé kategorie environmentálních nákladů se soustřeďuje na náklady na prevenci vzniku odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší (v environmentálních nákladech nejsou zohledněny kalkulované úspory nákladů). Tato nákladová kategorie obsahuje i zvýšené náklady na pomocné a provozovací látky, které jsou příznivé pro životní prostředí, a na technologie šetrné k životnímu prostředí. Součástí nákladů jsou i náklady na výzkum a vývoj výrobků šetrných k životnímu prostředí.

Třetí kategorii environmentálních nákladů představuje cena vyplývaného materiálu (=cena materiálu obsaženého v nevýrobní výstupu)¹⁹. Vyplývané materiály jsou oceněny v jejich pořizovacích cenách, popř. vlastními náklady.

¹⁹ Do třetí kategorie nákladů „cena materiálu obsaženého v nevýrobní výstupu“ se zařazuje i vyplývaná energie a voda.

Čtvrtou kategorií environmentálních nákladů tvoří náklady zpracování nevýrobního výstupu. Zahrnují náklady na práci, opotřebení strojního zařízení a náklady financování, které byly vyplývány na nevýrobní výstup.

Environmentální náklady a výnosy je třeba přiřadit jednotlivým doménám (složkám) životního prostředí:

- ochrana ovzduší a klimatu,
- nakládání s odpadními vodami,
- nakládání s odpady,
- ochrana a sanace půdy, podzemních a povrchových vod,
- omezování hluku a vibrací,
- ochrana biodiverzity a krajiny,
- ochrana proti záření,
- výzkum a vývoj,
- ostatní aktivity na ochranu životního prostředí.

Na základě získaných informací bude sestaven výkaz environmentálních nákladů a výnosů (Tab. 1).

Tab. 1 Výkaz environmentálních nákladů a výnosů podniku

Domény životního prostředí	Ovzduší, klíma	Odpadní vody	Odpady	Půda, podzemní a povrchové vody	Hluk, vibrace	Biodiversita krajina	Záření	Ostatní	Úhrn
Kategorie environ.nákladů a výnosů									
1. Nakládání s odpady, odpadními vodami a emisemi do ovzduší									
1.1 Odpisy zařízení na úpravu odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší									
1.2 Údržba zařízení, provozovací látky a služby související se zařízeními									
1.3 Pracovníci									
1.4 Externí služby									
1.5 Poplatky, daně									
1.6 Pokuty, penále a náhrady škod									
1.7 Pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí									
1.8 Rezervy na nápravu a vyčištění									
1.9 Další náklady									
2. Péče o životní prostředí a prevence znečištění									
2.1 Externí služby									
2.2 Pracovníci									
2.3 Výzkum a vývoj									
2.4 Zvýšené náklady související s čistšími technologemi									
2.5 Další náklady									
3. Cena materiálu obsaženého v nevýrobním výstupu									
3.1 Suroviny									
3.2 Obaly									
3.3 Pomocné látky									
3.4 Provozovací látky									
3.5 Energie									
3.6 Voda									
4. Náklady zpracování nevýrobního výstupu									
Environ. náklady celkem									
5. Environmentální výnosy									
5.1 Podpory, dotace									
5.2 Další výnosy									
Environ. výnosy celkem									

Environmentální náklady a výnosy lze sledovat nejen za podnik jako celek, ale i po linii útvarů (středisek), výkonů a procesů.

Podrobné vymezení jednotlivých kategorií environmentálních nákladů a výnosů

1. Nakládání s odpady, odpadními vodami a emisemi do ovzduší

Náklady na nakládání s odpady, odpadními vodami a s emisemi do ovzduší (=nevýrobové výstupy) by měly být přiřazeny jednotlivým doménám životního prostředí.

1. 1 Odpisy zařízení na úpravu odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší

Mezi zařízení na nakládání s odpady (za účelem jejich využití nebo naopak odstranění), na čištění odpadních vod a zachycování emisí do ovzduší patří např.: kontejnery a sběrná vozidla, zhutňovače odpadů, spalovací zařízení, filtry proti znečišťování ovzduší, čistírny odpadních vod, atd. Kde je to možné, měla by být takováto zařízení samostatně účetně sledovanými středisky. Do kategorie „zařízení“ na úpravu odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší lze zahrnout i rekultivace a dekontaminace půdy (domény: Biodiversita a krajina, Půda a podzemní a povrchové vody).

1. 2 Údržba zařízení, provozovací látky a služby související se zařízeními

Jakmile jsou identifikována zařízení na úpravu odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší, lze určit náklady související s uvedenými zařízeními. Jedná se o spotřebu provozovacích látek, o náklady na opravy a údržbu zařízení, o náklady na prohlídky a inspekce atd.

1. 3 Pracovníci

V tomto oddílu je kalkulován čas, potřebný na nakládání s odpady, odpadními vodami a emisemi do ovzduší. Pracovní čas, vynaložený na neefektivní výrobu vytvářející odpad, a čas, vynaložený na činnosti v rámci péče o životní prostředí a prevence znečištění, by měly být uvedeny jinde. Patří sem osobní a ostatní náklady pracovníků útvarů, jejichž činnost spočívá ve shromažďování odpadů, pracovníků, kteří mají na starosti kontrolu a regulaci odpadních vod a emisí do ovzduší, kteří přímo vykonávají činnosti související s odpadními proudy a obsluhují zařízení na úpravu odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší.

1. 4 Externí služby

Do tohoto oddílu patří platby externím organizacím, související s nakládáním s odpady, odpadními vodami a emisemi do ovzduší²⁰. Jedná se např. o platby externím organizacím za odvoz odpadních hmot, za likvidaci nebezpečných odpadů, za spalování odpadů a za čištění odpadních vod. Patří sem i náklady na služby, související s odstraňováním kontaminované zeminy, nájemné za environmentální zařízení atd.

1. 5 Poplatky, daně

V tomto oddílu se uvádějí veškeré

- poplatky za ukládání odpadů,
- poplatky za svoz, třídění a odstranění odpadu,
- poplatky za využití kanalizační sítě a poplatky související s odpadními vodami – poplatky za znečištění vypouštěných odpadních vod, poplatky z objemu vypouštěných odpadních vod, poplatky za odběr podzemních vod,
- poplatky za znečišťování ovzduší,
- poplatky za vyrobené, vyskladněné nebo dovezené látky ohrožující ozónovou vrstvu Země,

²⁰ Služby související se zařízeními na úpravu odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší jsou součástí předchozího oddílu (1. 2).

- úhrady za vydobyté nerosty,
- úhrady z dobývacího prostoru,
- odvody za trvalé či dočasné odnětí půdy zemědělské výroby²¹,
- platby za odnětí lesní půdy lesní výroby²², ale také
- náklady na související povolení nebo
- environmentální daně (pokud přicházejí v úvahu).

1. 6 Pokuty, penále a náhrady škod

Za porušení zákonů, tj. obecně platných předpisů, mohou být uloženy pokuty jako jednorázový finanční postih. Za porušení povinností, vyplývajících z uzavřených smluv, nebo při nedodržení podmínek platby dle zákona může být uloženo penále, jehož výše je závislá na době prodlení v plnění povinnosti a je stanovena procentem z dlužné částky. Do tohoto oddílu patří i náhrady škod, které podnik z důvodu své odpovědnosti hradí jiným podnikům nebo fyzickým osobám (např. škody způsobené exhalacemi a odpadními vodami).

1. 7 Pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí

Podniky se mohou zabezpečit proti riziku z odpovědnosti pojištěním. Výše pojistného odpovědnosti za škody na osobách, zboží a biodiverzitě, způsobené nebezpečnými nebo potenciálně nebezpečnými činnostmi, se uvádí v tomto oddílu. Rovněž sem patří pojištění související s vyšším rizikem požáru nebo jiné škody na provozovnách nebo při přepravě v důsledku zacházení s nebezpečnými látkami a provozováním nebezpečných procesů.

Pojištění odpovědnosti za škody na životním prostředí se zpravidla přiřazuje do sloupce ostatních nákladů, spíše než k některé určité doméně životního prostředí.

1. 8 Rezervy na nápravu a vyčištění

Jako příklad závazků z odpovědnosti, které mohou nastat jako důsledek činností podniku, lze uvést:

- kontaminace spodní vody (např. rozpouštědly),
- kontaminace povrchové vody (např. rozlitím nebo dopravní nehodou),
- emise do ovzduší (např. vypuštění v důsledku selhání zařízení pro omezení znečištění),
- energetické emise (např. radioaktivní emise),
- kontaminace půdy (např. kontaminovanou povrchovou vodou, jestliže chybí ochranné žlaby a sběrné nádrže).

Odpovědnost vůči třetím osobám může být odvozena z právních předpisů a zákonů. Povinnosti vyplývající ze zákonů mohou být např. povinnost přizpůsobit zařízení a postupy současné dosažené úrovni, povinnosti související s nakládáním s odpady, povinnost recyklace a rekultivace, povinnost odstraňovat látky v určitých intervalech a povinnost čistit kontaminovanou půdu a kontaminované lokality.

1. 9 Další náklady

Zde by měly být uváděny další náklady, které nejsou zachyceny v předchozích položkách a které souvisejí s nakládáním s odpady, odpadními vodami a emisemi do ovzduší (např.

²¹ Pokud nejsou součástí pořizovací ceny dlouhodobého majetku.

²² Pokud nejsou součástí pořizovací ceny dlouhodobého majetku.

náklady na odstranění poškození životního prostředí a náklady na nápravu a vyčištění kontaminovaných pozemků, prováděné v podnikové režii, tj. vlastní činností).

2. Péče o životní prostředí a prevence znečištění

Tento oddíl se zabývá náklady, souvisejícími s činnostmi v rámci péče o životní prostředí a náklady na prevenci.

2. 1 Externí služby

Sem patří všechny externí (nakupované) služby, související s prevencí a péčí o životní prostředí²³ - např. služby konzultantů, školení, inspekce, audity a komunikace. Pokud je to možné, měly by být uvedené služby přiřazovány k příslušným doménám životního prostředí. Ve většině případů budou však součástí položky „ostatní“ vzhledem k tomu, že se obvykle vztahují ke všem doménám současně.

Do tohoto oddílu patří rovněž externí služby související se zpracováním, tiskem a předáváním zpráv o vlivu podniku na životní prostředí a další náklady na komunikační činnosti podniku.

2. 2 Pracovníci

V tomto oddílu jsou uvedeny náklady související s pracovníky, kteří vykonávají činnosti v rámci péče o životní prostředí a prevence znečištění. Za tyto činnosti jsou považovány i školení, projekty, audity, komunikace. Součástí nákladů tohoto oddílu jsou i např. náklady na pracovní cesty pracovníků v rámci péče o životní prostředí. Nepatří sem osobní náklady pracovníků, obsluhujících zařízení na úpravu odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší.

2. 3 Výzkum a vývoj²⁴

V oddílu výzkum a vývoj jsou zařazeny jednak výdaje na výzkum a vývoj prováděný externími organizacemi a jednak výdaje na výzkum a vývoj realizovaný pracovníky podniku. Součástí tohoto oddílu jsou pouze výdaje na výzkum a vývoj, který souvisí s životním prostředím. Řada výzkumných a vývojových projektů s sebou nese vedle zvýšení produktivity a nákladové efektivity i zmírnění dopadů na životní prostředí, změnu surovin a energií apod. V rámci tohoto oddílu by měly být vykázány pouze takové projekty, jejichž hlavním cílem je zlepšení environmentálního profilu podniku.

2. 4 Zvýšené náklady související s čistšími technologiemi

Pro stanovení této položky je vhodné porovnat náklady na řešení, které je méně příznivé k životnímu prostředí, s náklady na čistší technologii. Při srovnání je třeba uvažovat stejné výchozí podmínky (stejná kapacita atd.). Rozdíl v nákladech lze potom považovat za náklady na ochranu životního prostředí. Jestliže však čistší technologie představuje technologii „běžnou“ v současných podmínkách a je realizována jako náhrada za stávající starší zařízení, pak by neměla být považována za investici na ochranu životního prostředí.

2. 5 Další náklady

Zde by měly být uváděny další náklady, které nejsou zachyceny v předchozích položkách a které souvisejí s péčí o životní prostředí a prevencí, např. zvýšené náklady vyvolané obstaráváním materiálů šetrných k životnímu prostředí oproti „běžným“ materiálům, náklady na zábranná opatření proti negativním vlivům poškozujícím životní prostředí, náklady na externí komunikaci, na publikaci zpráv o vlivu podniku na životní prostředí apod.

²³ Nepatří sem výdaje na výzkum a vývoj (související s ochranou životního prostředí), prováděný externími organizacemi.

²⁴ Výzkumem se obecně rozumí činnost, která směřuje k získání nových vědeckých a technických znalostí. Vývojem se rozumí použití výsledků výzkumu či jiných znalostí a vědomostí k plánování a navrhování nových nebo podstatně zlepšených výrobků, výrobních materiálů, systémů nebo služeb, a to před zahájením komerční výroby či před poskytnutím služeb.

3. Cena materiálu obsaženého v nevýrobkovém výstupu

Vše, co neopustilo podnik jako výrobek, je znakem neefektivní výroby - jde o odpady, odpadní vody nebo emise do ovzduší. Pro stanovení environmentálních nákladů je proto zcela nezbytné mít představu o tocích materiálů, především surovin a pomocných látek. Cena materiálů, které prošly výrobním procesem a staly se odpadem (byly tedy vyplýtvány), představuje velmi důležitou součást environmentálních nákladů.

3. 1 Suroviny

„Vyplýtvané“ suroviny (tedy suroviny obsažené v nevýrobkovém výstupu) budou většinou odstraňovány jako pevný odpad. Pouze v případech, kdy výrobek je plynný (např. průmyslové plyny), bude nevýrobkový výstup znečišťovat ovzduší. V některých případech budou „vyplýtvané“ suroviny součástí odpadních vod.

3. 2 Obaly

Obaly výrobků většinou opustí podnik s výrobky, avšak určité procento by zpravidla mělo být vykázáno jako environmentální náklad (vnitřní ztráty, např. vlivem přebalování). Obaly materiálu jsou součástí pořizovací ceny materiálu. Pokud se jedná o nevratné obaly, skončí obvykle v odpadu a musí být odstraněny. Bilance materiálových toků tedy obsahuje i odpadové obaly výrobků a obaly surovin, pomocných a provozovacích látek.

3. 3 Pomocné látky

Obsah pomocných látek v nevýrobkovém výstupu může být velmi významný, a proto by „vyplýtvané“ pomocné látky měly být sledovány a začleněny do výkazu environmentálních nákladů.

3. 4 Provozovací látky

Jejich velká část může představovat nevýrobkový výstup. Je vhodné oddělit provozovací látky, používané ve výrobě, od provozovacích látek, které jsou používány pro administrativní účely.

3. 5 Energie

Energii na vstupu a „neužitečně“ spotřebovanou energii ve výrobních procesech musí stanovit (odhadnout) manažer výroby.

3. 6 Voda

Pro stanovení této položky je třeba mít k dispozici bilanci vody. Bilance vychází z množství nakupované vody, kterou lze ocenit pořizovací cenou. Podnik opouští odpadní vody. Část vody se ztrácí (např. ztráty z potrubí) a část vody vstupuje do výrobků. Do této položky by měla být zahrnuta pořizovací cena vody, která opouští podnik jako odpadní voda a která se ztrácí např. netěsností potrubí.

4. Náklady zpracování nevýrobkového výstupu

Nevýrobkový výstup má nejen hodnotu ceny materiálu, ale vzhledem k tomu, že prošel výrobním procesem, byly na nevýrobkový výstup vynaloženy ještě další náklady - náklady na manipulaci a na zpracování. K ceně materiálu je tedy třeba přičíst ještě náklady „vyplýtvané“ práce a kapitálu.

V této položce by měly být vykázány náklady na práci, která byla vynaložena na neefektivní výrobu, odpovídající podíl odpisů strojů a zařízení a další náklady. Náklady zpracování

nevýrobního výstupu jsou obvykle kalkulovány na základě procentické přírážky ke spotřebovanému materiálu v jednotlivých výrobních stupních (fázích).

5. Environmentální výnosy

Environmentální výnosy zahrnují např. výnosy z recyklace materiálů, podpory a dotace. Patří sem i všechny výnosové položky, které se váží k položkám environmentálních nákladů²⁵.

5. 1 Podpory, dotace

V tomto oddílu by měly být uváděny ty dotace a podpory, související s ochranou životního prostředí, které jsou účtovány jako výnosy.

5. 2 Další výnosy

Do tohoto oddílu patří výnosy z prodeje využitelného odpadu (např. výnosy z prodeje látek zachycených filtračním zařízením, výnosy z prodeje kalů atd.). Mezi další výnosy lze zařadit např. výnosy z využití odpadního tepla, výnosy čistírny odpadních vod, která upravuje odpadní vody i pro externí zákazníky, apod.

4. Požadavky na bilance hmotných a energetických toků

Základem zlepšení environmentálního profilu podniku je bilance hmotných a energetických toků (např. v kg/rok) pomocí analýzy vstupů a výstupů. Hranicí pro bilanci může být podnik jako celek, jednotlivá pracoviště, zařízení, střediska, procesy, výkony apod.

Bilance hmotných a energetických toků vychází ze základního principu: množství hmot a energií, které vstupuje do procesu, musí z procesu zase vystupovat, nebo být součástí zásob. V bilanci toků se uvádí jak hmoty a energie na vstupu, tak i výsledná množství výrobků, odpadů, odpadních vod a emisí do ovzduší. Vstupy i výstupy se měří ve fyzikálních jednotkách (v kg, t, GJ/období). Bilance představuje významný nástroj pro zvýšení využití hmotných a energetických toků jak z ekonomického hlediska, tak z hlediska životního prostředí.

Bilance hmotných a energetických toků může být zpracována pouze pro několik vybraných významných materiálů a energií, nebo pro veškeré hmoty a energie používané v podniku. Cílem procesu bilancování je vystopovat, jak hmoty a energie procházejí podnikem.

Tab. 2 poukazuje na environmentálně významné vstupující a vystupující proudy hmot a energií, které by při bilancování neměly být opominuty.

---

²⁵ Výkaz environmentálních nákladů a výnosů je sestavován vždy za určité období. Je tedy třeba zajistit věcnou a časovou souvislost nákladů a výnosů s daným obdobím.

Tab. 2 Environmentálně významné vstupy a výstupy

VSTUP v kg, GJ / období	VÝSTUP v kg/období
Suroviny	Výrobek
Pomocné látky	Hlavní výrobek
Provozovací látky	Vedlejší výrobky
Obaly	Odpad
Energie	Obyčejný odpad
Plyn	Využitelný odpad
Uhlí	Nebezpečný odpad
Paliva	Odpadní voda
Dálkové vytápění	Množství odpadních vod
Obnovitelné zdroje (biomasa, dřevo)	Těžké kovy
Sluneční energie, vítr, voda	ChSK
Elektrická energie vyrobená mimo podnik	BSK ₅
Elektrická energie vyrobená v podniku	Emise do ovzduší
Voda	CO ₂
Komunální voda	CO
Podzemní voda	NO _x
Pramennitá voda	SO ₂
Dešťová/Povrchová voda	Prach
	NH ₄ , těkavé org. látky
	Látky poškozující ozónovou vrstvu

Bilance vstupů a výstupů se provádí vždy za určité období a porovnává se s informacemi z účetního systému, ze systému pro skladování a nákupy atd. Hmotné a energetické toky v podniku by měly být sledovány nejen z hlediska množství, ale i v hodnotovém vyjádření.

5. Závěrečná ustanovení

MŽP si vyhrazuje právo na změny v tomto metodickém pokynu.

Tento metodický pokyn nabývá platnosti 1. ledna 2003.